

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Canonis missae contra Hvdricvn Zvinglivm. Defensio

Emser, Hieronymus

[Straßburg], 1524

VD16 E 1105

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-291012](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-291012)

ZVINGLIVS.

PRINCIPIO igit̄ de nomen datura dicam. Canona regulā esse, non puto qui ignoret. Verū ubi aut quo tempore, id nominis inuenerit, id vero omnes ignorare arbitror. **EMSER**

Inepta consecutio est, Zuingli⁹ hoc ignorat, ergo nemo il lud nouit. Nec sequitur Zuinglius hoc omnes ignorare arbitrat̄ur : ergo omnes ignorant.

Nolim tamē ipsum etiā Zuinglium ob peccatū hoc ignorantie suae quantū uis crassae & supinae, Romā usq; fatigare, sed ipse eum mox infra ab omni scrupulo absoluaui.

ZVINGLIVS.

Cum. n. Gregorius inueniam⁹ & Alexandros Leones ac Sergios Ro. Pon. quaedā in eo statuisse, qui tamē varijs temporum interuallis inter se distincti sunt. Videre nequeo, quo modo factum sit, ut merito canonis nomen sortiretur.

EMSER.

Talpa ergo est ipse etiā Zuingli⁹ qui uidere nequit, quod omnes uidemus v^l in regulis illis cancellarie Apostolicę in quib⁹ toties fere noui quid statuit quoties nouus Pontifex eligitur. Et tamē nomen regule non amittunt.

Verū ut Luthero etiā paulo ante respōdimus, ea quae Pontificibus his tribuunt̄ in missa, nō tam ipsi primū statuerunt, q̄ ex Apostolorū traditione acceptat publice seruāda demansdarunt, aut minutulū quid immutarūt. Quemadmodū. n. Moises circūcisionem instituisse dicit̄, cum tamē longo ante (ipsius uidelicet Abrahę) tempore tradita fuerit, De q̄ Christus Iohannis. viij. Moises dedit uobis circūcisionem nō quia ex Mose sed ex patrib⁹ est. Ita Gregorius orationē dominicā in missa instituisse dicit̄. Non q̄ ille primū hanc instituerit ut ipse de se fatet̄ in registro lib. viij. cap. lxiij. sed quia aliquid circa eam immutauit. Nam cum antea apud gręcos ab omni po

pulo dicere (quemadmodū & Kyrie eleison) Gregorius statū
it, vt sacerdos eam sol^o in missa decāret. Sic Celestinus Pfal
mos, Sic Leo pacis osculū. Sic etiā Alexander & Gelasius
pleraq; in missa statuisse dicunt, nō q; a Gregorio, Celestino
Leone, Alexandro aut Gelasio primū: sed ab Apostolis iam
antea tradita fuerint.

ZVINGLIVS.

Nam si ante Gregorij tempora Canō appellatus est, debu
it religio vetare quicq; addi, ad regulā. n. quis est qui addi ali
quid oportere credat?

EMSER.

Ante Gregorium Canonē fuisse, argumēto id est q; Gre
gorius in registro vbi supra eundē citat, canonemq; apellat
Scholasticū vocans nō primū ipsius cōditorē sed eum q; auc
toritate Gelasij Papę amputato, plixitatis fastidio & immo
dica martyriū nomē datura canonē, vt infra dicit, emēdauit.

Q; autē religiosum Zuinglius esse putat ad regulā aliqd
addi, inscie ipsius nota est. Nam si vltimū ipm Pandectarū
vlt Bartholos ac Baldos seu Dynos legisset de regulis Turis, dis
diciisset vtiq; multa ad regulā addi oportere. Aut si ista contē
nit: Lesben saltē ad nauigasset. Nam illic quoq; nulla religio
prohibet fabros regulā suam intēdere vlt remittere, & lapidi
potius adaptare (vbi causa subsit) q; lapidē regulę. Id q; Ari
stoteles etiā docet Politicorū tertio. Et Budeus imēdparabilis
eruditōis vir in principio Pādectarū suarū mire nobilitauit.

Romani igit Pōtiffices instar Lesbię regulę se habēt. Qui
siue qd addant, siue adimāt, suo id iure faciunt, cum potesta
tem adeo acceperint ligandi ac soluendi tam in cōelo quam
in terra.

ZVINGLIVS.

Nam si cuiq; licet ad hęcere quod videtur, libebit nimirū &
abijcere quod displicet.

EMSER.

Non continuo cuiq; licet. si quid Romanis Pontificibus
licet. Quale. n. scelus sit summi sibi sacerdotis munus vsur
pare. Daton & Abyron exemplo horribili ad posteros trans
miserunt.

ZVINGLIVS.

Adde quod omnia in eo scripta inferiorem Gregorio etatem potius respiciunt quam superiorē. Quin audacter dicam. Si Gregorio fuisset hic canon oblatum nunquam quicquam additurum fuisse arbitror: sed vel immutaturū vel reiecturum, tanta est eius tum Barbaries tum rusticitas.

EMSER.

Barbara ac rustica quādam arrogātia, Barbariei ac rusticitatis Canonem arguit. Qui siue ante siue post Gregorium natus sit (id. n. iam antea uidiūm?, & latius paulo infra discutiemus) a casta tamē & genuina latini sermonis cōsuetudine non abhorret. Licet picturā tē illius eloquentiē Flosculis non lasciuat. Qui etiam in precacionibus sanctis (in quibus tam ore q̄ corde humiliare se sacerdos debet) locū non habent.

ZVINGLIUS.

Platina reliquisq; scriptoribus hac in re parum tribui debere arbitramur.

EMSER.

Et nos Zuinglio multo minus tribuimus. Qui ab amicis suis Luthero ac alijs hunc morem didicit, ut auctores & libros quos sibi obuiare uiderit, neget & repudiet. Sicut enim in fra etiam Ambrosij libros de sacramentis, Ambrosij esse negat eo quod ex quarto eius libro colligi possit, missam esse sacrificium, & tam missam quam Canonem tempore etiam Ambrosij in usu fuisse publico.

At nescit miser, si etiam peruicerit libros illos de sacramentis non esse Ambrosij huius Mediolanensis: ex alijs tamen eiusdem Ambrosij libris probari posse, Canonem hunc seu regulam missę. tunc etiam in usu fuisse. In epistolam. n. Pauli prima Timoth. secundo sic scribit Ambrosius. Hęc regula ecclesiastica tradita est a magistro gentium qua utuntur sacerdotes nostri ut pro omnibus supplicent: deprecantes etiam pro regibus huius sæculi ut in pace positi in tranquillitate mentis & quiete domino nostro seruire possimus.

Ecce alium Ambrosij locum ubi Canonem ecclesiasticam

52
vocat regulam: in qua primum deo supplicamus vt vniuersam ecclesiam custodire ac pacificare dignetur: moxq; pro resge singularem adijcimus clausulam.

Fallitur igitur Zuínglius qui Canonē nō solum inferiorē Gregorio audacter pronunciat. Verum etiam infra paucos annos natum, multorūq; preculis non vndiquaq; pijs consarcinatum impudenter & indocte deblatterat.

At ignorat adhuc Zuínglius vbi aut quo tēpore Canon id nominis inuenerit, Ducendus est igitur ad fontē, Apostolicam videlicet traditionē, a qua Canon simul cum missa ipsa traxit originem: testante sacra sexta Synodo: que (vt Luthero etiā paulo ante respōdimus) totius missę ordinationē, in apostolorū reijcit tempora, Idem Isidorus testat in primo de origine officiorū libro. Vbi Canonē in septem partes diuidens, sic tandem epilogat, Hęc sunt igitur (inquit) septem sacrificij orationes, commendatę Euangelica Applicaq; doctrina: qui numerus institutus ab eis videt, vel propte: septenariā ipsius numeri vniuersitatē, vel septiformē sancti spiritus grām: cuius dono, ea que offeruntur, sanctificantur. Hęc ille.

Canonem etiam appellare videt Dionsius Areopagita ecclesiasticę suę Ierarchie capite tertio. Vbi Apostolicū missandi ritū describens: Scripturę (inquit) idest tabulę Canonis que nobis cōmemorant sanctā vitam ac beatū finem sanctorum patrum. Tunc. n. nō solum nomina, sed & vita & mors sanctorum hoc loco cōmemorabantur: vt infra latius ostēdam.

ZVINGLIVS.

Alterū argumentū ad summptionis est q; hunc Canonem necesse foret mediā inter Ambrosiū Gregoriumq; tempestate cōflatum esse.

EMSER.

Multa quidē Zuínglius adsumit: nihil tamē horum firmitat. Quin sibi ipse cōtradicit. Sup. n. inferiorē Gregorio Canonem asseruit: nunc superiorē facit: dum mediā inter Ambrosium & Gregoriū etate cōflatū dicit. Siquidem ducētis

B

Ambrosi⁹ annis ante Gregoriū viguit. Qualis igit̄ adsump-
tio: talis etiam cōsecutionis necessitas.

ZVINGLIVS.

Quid igit̄ attinet ei tam supstitiole herere cum etiam num
liceat Insubribus Ambrosij sui prescripto vti. Qui nunquid
Christiani nō sunt? Et iterū. Verget hoc (inquit) ad ingens
preiudiciū Romanæ sedis: pmittet. n. alijs Episcopis licere q̄
Ambrosio, nempe vt Romano Pōtifici suum sibi Canonem
relinquant & quisq; apud se proprium condat.

EMSER.

Prescriptū hoc Ambrosij quo insubres vtuntur, non tam
ad canonem attinet q̄ ad cantū. Qui licet a Gregoriano di-
uersus sit. In substantialibus tamē missę nulla est diuersitas.
Nec Ambrosius ecclie Romanę preiudiciū fecit, q̄ eo tempo-
re ritus quosdam & cantus a grecis mutuarit: qm̄ Gregorius
nō dum natus erat. Nec insubriū exemplū in cōsequentiā tra-
hendū est; eo q̄ nō temere aut in contemptū ecclie Romanę,
sed eius permissione, & signo diuinitus ostenso Ambrosij sui
vtantur ritibus.

Tempore. n. Caroli magni, quum cōtentio esset in ecclijs,
quarū aliæ Gregorianū alię Ambrosianū sequebantur codi-
cem. Et celebrato ob eam rem cōcilio ab Adriano primo, cons-
uetudinē suam vtraq; pars mordicus tuere. Placuit tandem
id diuine cōmittere iudicio. Vtriusq; igit̄ prescriptum (q̄ mis-
sale vulgo vocant) Gregorianū videlicet ac Ambrosianū, dau-
sum, ac multorū episcoporū sigillis munitū; alteri. S. Petri im-
ponentes: ipsiq; tota nocte orationi insistentes: mane vbi sa-
cram ædem intrauerūt: Missale sancti Gregorij folia tim per
totam eccliam hinc inde dispersum: Ambrosij vero simplici-
ter adaperum offenderunt eo loci vbi positum fuerat. Quo
signo, interuentione beati Eugenij, diuinitus edocti sunt: vt
Gregorianum quidē officium, per totum mundū dispergere
tur Ambrosianū vero in sua tantū ecclia seu dioecesi perma-

neret. Quod & auctoritate Caroli firmatū : & ab eo tempore
in hūc piem vsq; ita obseruatū est: quemadmodū & in gestis
Caroli & in vita dicti beati Eugenij legimus.

Q; si historiam Zuinglius rejicit. Auctoritate Sancti
Ambrosij me tuebor, qui corra Auxentiū hereticū scribens, p
magno habuit ad historiā confugere, illā sc; de Petro interro
gante. Domine quo vadis & Iheru respōdente. Vado Romā
iterū crucifigi &c. Idem Augustin⁹ & Hieronymus nō raro
construerunt.

ZVINGLIVS.

Quod missæ nomē quidam apud Capnionē reppererunt
ab Hebrais mutuo acceptū esse: hinc triumphant, verū quam
impudētē audi. Capnion tradit missah oblationē esse quā
superioribus inferiores exhibent: q̄ ipse quocq; munus psonale
pbat esse: quale fuerit tributū De quo Christus aliquando
interrogatus respondit. Cæsari prestari debere sua, & deo que
eius essent.

EMSER.

Quin ipse Zuinglius impudenter ac nequiter Capnioni
calumniā substruit: nec sensum eius capit: nec verba probe
citat. Nō dicit enim Capnion missah sed d⁹ munus dici ac
debitū psonale. A quo per additionem ꝛ litteræ in fine ꝛꝛꝛ
hoc est missah deriuetur: significetq; oblationem non passim
quam libet: sed eam quæ ppter d⁹ hoc est munus ac debi
tum psonale non cuius superiori, sed vero tantū domino pre
stetur. Quod Capnion erudite ad locū hunc euangelicum de
reddendis Cæsari quæ Cæsaris sunt & deo quæ dei sunt, ap
plicauit. Siquidem in hoc mūdo solus Imperator verus om
nium dominus est. In vnīuersum autem solus deus & rex re
gum & dominus dominantium.

Vt autem darius innotescat q̄ indocte Zuinglius virum
taxet cui matulam porrigere vix dignus est: verba ipsius
Zuinglij (ne quid de nostro addidisse videamur) citabimus.

ZVINGLIVS.

Contra Capnionem.

B ij

VT hic cum homine doctissimo paulisper dissentiam. Si
missa munus personale est quale ego non tributū modo
sed donum etiam minutulum quo etiam num principem su-
um quisq; in saturnalibus demeret, esse autumo: quid opus
fuit eucharistię id nominis ab Hebreis mutare, quum certe
pietas, etiam si eucharistiā donarem oblationem esse, nū-
q; admittura esset personale munus esse: nam quę comparatio
tributi ad eucharistiā? Verum ne hic hominem pijsimum
erroris, coarguere voluisse censear, donabo ab hebreis dona-
tum esse.

EMSER.

Cum umbra Capnionis tanq; larua cum mortuis velitas
altera nunc manu panem illi ostendit: dum doctissimum vocat
ac pijsimum: altera vero lapidem abscondit: dum nihil
fecius impietatis eum damnat: ac impium esse ait missam dici
munus persone, quod tamen Capnionem asseruisse supra
retulit. Donat igitur ab Hebreis mutuatum vocabulum: non
donat tamen munus dici posse personale: sicq; in altero quis
dem Capnionem liberat: vt in altero maioris longe momen-
ti impietatis condemnatum relinquit.

Sicophantiam autem hanc ego tum propter communem
mihī patriam cum Capnione, Sueuiam videlicet, tum quot a
fratre eius Dionysio Tubinge olim primū greę litteraturę
rudimenta q̄dam hauserim, non feram. Nec res ipsa patitur.
Siquidem toto cœlo, & quidem foedissime Zuinglius errat:
dum munus hic, p̄ dono siue Saturnalicio siue quocūq; alio
positum esse autumat. Neq; enim saturnalicia ipsa munera
superiobus tantum, sed inferioribus etiā mittebantur (Vnde
Suetonius in Augusto, Saturnalibus inquit & si quādo alijs
as libuisset modo munera diuidebat modo nūmos omnis no-
te) Neq; Capnion (qui vt apud Romanos olim Q. Sequola:
itā inter Germanos ille iuris peritorum sui temporis eloquē-
tissimus: & eloquentiū iuris fuit peritissimus.) munus hic pro
dono sed, pro debito seu obligatione accepit, quā quis, vero,

debet domino. Quā cum legulei homagium (quasi hominis ligiū) vocent: exoticā hanc vocem fugiēs vir latinissimus, minus potius seu debitum personale dicere voluit: quod quidē non in sola consistit tributi oblatione: sed etiam in seruicio & fidelitate, de quo Vide. xxij. q. v. canone de forma: & apud Speculatorem titulo de Homagijs & feudis:

Quare cum in rebus humanis id fere sit homagiū, quod in diuinis est seruitus patriæ (quemadmodū em̄ homo ligius vt vocant, dōmīno suo temporalit: ita Christianus deo iurat, & sese obligat, eidem soli seruire, soli fidem seruire, soliq; contra omnes adherere &c. pulchre & erudite Capnion missæ vocabulum ab hebrejs mutuātū ac altaris mysterio impositum fuisse censuit: eo quod idem mysteriū (in quantum sacrificium & oblatio) etiā seruitus sit patriæ: Vnde & græcis hoc est ministerium dicitur.

Hæc p modulo & officio nostro in defensionē Capnionis nostri dixerim. Neq; em̄ dubito futuros qui ditiore vena & vberiore linguarū peritiā virū de toto orbe benemeritū, quiq; primus omniū tam græcas q̄ hebreas literas affatim in Germaniā intulerit, ab hac Zuinglij calūniā vindicaturi sint.

Ceterū non tam Capnioni quam nobis siue ecclesiasticis siue scholasticis Zuinglius irascit, eo q̄ recens ac inconsulte (vt ipse putat) missæ nomē inuenerimus. quo nemo veterū vltus sit, potiusq; oblationē seu eucharistiam adpellarint.

Quomodo autem recens esse potest, q̄ Augustinū, quod Gregoriū (vt hic taceam sanctā sextam Synodū, & alia concilia haud ita recentia) vlturpasse legimus? Aut quomodo, quum grām a tistis istis liceat vni & eidem rei secundū varia eius pprietates diuersa imponere nomina: ecclesiæ id non licebit? Quæ alia ratione mysteriū hoc oblationem, alia eucharistiam, alia synaxim, alia item missam nuncupat.

Deniq; ipsius etiam Missæ vocabulū (si latinis acceptum referas) diuersa quidem ratione mysterio huic impositū est.

B iij

Alij em̄ missam vocant, q̄ hostia per eam mittatur deo patri.
Alij xero (quid mihi magis arridet) a mittēdo hoc est dimittēdo
v̄l extra mittēdo dicitur asserūt: quemadmodū etiam mili-
tes mitti dicunt, cum v̄l emerit̄ a milicie laboribus absoluun-
tur v̄l flagiciosi a cōtubernio militari excludunt̄.

Vnde sicut duplex est militū missio, honesta sc̄z ac ignomi-
niosa. Ita & in missa primo flagiciosi illi vt sunt heretici schis-
matici & id genus execratorum, mittunt̄ hoc est excluduntur
dum sacrificiū sacerdos inhoat. Deinde vero completa iam
missa, fidelis etiam populus ad sua quisq̄ dimittit̄.

Atq̄ hæc de missæ nomine: cuius cum res sit notissima frus-
tra de vocabulo altercamus. Maxime cum ipse etiam aposto-
lus quæstiones ac pugnas verborū tanquam inutiles vitādas
esse docuerit.

ZVINGLIVS.

Huius quæc̄p̄ Lectorē admonitū volo q̄ non modo quæ
perperam tradita sunt: in canone, pditurus sum: sed etiam
quæ bene.

EMSER.

Si bene quædam in canone sunt tradita: qua fronte igiſ
Zuinglius supra in epistola liminari thesanro eum cōpara-
uit: quem vbi aperias, nihil nisi carbones inuenias?

ZVINGLIVS.

Barbarissimos ac Solœcissimos ad hunc vsum indicabo: vt
quibus rudius est iudiciū paulatim videant non apud pris-
cos natum esse canonē apud quos aloquentiæ artificiū longe
integrius erat.

EMSER.

Neq̄ apud prisicos om̄es Demosthenes aut Cicerōes fuere:
& iam supra responsum est, in sacris p̄cationibus nō linguæ
elegantiam, sed animi puritatē requiri. Indicabo tamē & ipse:
cum illuc ventū fuerit, barbarissimos seu solœcissimos istos poti-
us a Zuinglio illatos q̄ cum canone natos fuisse.

ARGVMENTVM ET

ordo eorū quæ sequuntur.

HACTENVS velitare cum Zuinglio certamē quaz
si pludium aliquod p̄misimus. Nunc xbi in arenā ipse
etiam Canon descēdet: serio instauranda pugna est trifariam
q̄ diuidenda castra: vt primo sub tentorijs veluti sub pacifici
Salomonis pellibus Canon introducat̄ nudus quidē & inez
mis, sola veritate subnixus. Deinde Zuingli' castra in eum
moueat: tanquam vno eum impetu expugnaturus. Postres
mo epicheresim siue conatū istum Zuinglij, Em ser ago cerō
tis sui cornibus reprimat: & ab obsessiōe, hostiliq; in cursū
canonem liberet.

CANON.

Te igitur clemētissime pater p̄ Ihesum Christū filium tuū
dominū nostrum supplices rogamus.

ZVINGLIVS.

Recte precamur: cum per Christū patri supplicamus:

EMSER.

Non recte igit̄ Zuinglius supra obganijt, tot canonem
istum habere impia, quot precatōnes, dominica tantū oratis
ōne excepta. Et longe iniquius paulo infra. Hic est inquit ille
canon: quem attractare nō licet: plenus inscicia: infantia: im
pietate:

CANON.

Et petimus vt accepta habes & benedicas hæc dona hæc
munera, hæc sancta sacrificia illibata.

ZVINGLIVS.

Sed in cōsiderate nimis: hæc dona: hæc munera &c. Nam
quæ sunt ista dona de quibus hic fit mentio? Corpus ne &
sanguis Christi? At ista nondum adsunt, nam cōsecratio
nis verba (vt vocant) nō dum prolata sunt. Si vero hæc dona
panis sunt & vinū: quomodo ista sunt sacrificiū illibatum?
Cum scholæ non admittant: vel ante sacra verba sacrificium
esse, vel post illa panem & vinum.

EMSER.

Accidit hoc Zuinglio quod Politianę isti Lamie: vt scz

qui in canone nostro tam cernit acutum: Domi sua, id est in ca-
none a se edito, prorsus cecutiat. Numero em̄. xij. canonis sui
species istas panis ac vini nō dum cōsecratas corpus & sang-
uinem Christi vocat: quod in cōsideratius longe est q̄ si vel
munera vel sacrificia dixisset.

Verum pro defensione canonis nostri Zuinglio respōdes
mus panem ac vinum etiam nondū consecrata, recte hic dici-
tum dona tum munera tum sacrificia illibata. Dona quia
quia a deo nobis data. Munera quia ipse etiam Christus
munus vocat id quod altari imponitur. Math. v. Si offers
inquit munus tuum ad altare &c. Sacrificia: quia deo in ho-
stiam offeruntur. Illibata vero dicuntur non secundum hoc
quod nunc sunt: sed secundum id quod mox futura sunt.
Hoc est nō secundum substantiam eorum, sed secundum sig-
nificationem. Significant em̄ corpus & sanguinē Christi il-
libatum: in qua mox conuertenda veniunt.

At nō placet Zuinglio ista elabendi rima scz q̄ pronome
hec, monstret seu significet id q̄ actutum fiet. Audiat igitur
quemodo ipse etiam de minus, ppter futurorum significatio-
nem: gētes vocat & populos eos qui nō dum erant. Duo in-
quit populi in vtero tuo sunt: & duæ gentes diuident de vens-
tre: & populus populū superabit: & maior seruiet minori.
Vbi Iohannes episcopus. O veneranda inquit p̄scientia dei:
designantur in vtrisque fratribus gētes: in vtrisque populi decla-
rantur: imo ipsi gentes & populi nuncupant. Dicuntur em̄
parentes qui nec dum filiorū nomen acceperant. Appellan-
tur patres qui nati non fuerant.

Eat igitur nunc Zuinglius & dicat: in considerate etiam ip-
sum deū gentes & populos vocasse eos, qui gentes & populi
nō dum erant: sed futuros mox populos & gentes designa-
bant: quemadmodū panis & vinū sacrificia hic dicuntur illi-
bata: nō quia iam sint, sed quia mox futura sint tam sancta
quam illibata. ZVINGLIVS.

56

Deinde illud: hec sancta sacrificia illibata duplici nomine taxari pōt. Primo quod sacrificia plurali nūero posita huic sententię obstant: qua scholę quoq; vnū esse sacrificiū admittunt: etiam si in locis innōeris todidemq; vicibus offerat.

EMSER.

Scholę hoc dicunt de speciebus panis & vini iam cōsecratis. Vnum em̄ atq; idem sacrificiū tunc sub vtraq; specie continetur. Ante tamen consecrationē (vt hic) pluraliter dicuntur sacrificia quia & diuersę sunt species substantiarum, & diuersę specierum substantiæ.

Nec scholas tamen offenderit, si quis etiam post consecrationem sacrificia pluralitatis numero dixerit: respectū scz habens, ad specierū ipsarum diuersitatem. Qua ratione etiam Paulus pluraliter ea citat dum Heb. v. dicit. Om̄is pontifex pro hominibus assumptus: p̄ hominib⁹ constituit in his que sunt ad deum: vt dona ac sacrificia p̄ peccatis offerat.

ZVINGLIVS.

Alterum: q; hic in linguā latinam peccat: cum duo adiectiua citra copulam ad vnum substantiuū alligantur.

EMSER.

Quid si etiam quatuor alligarent: vt Therentianus alligat Hegio: Q; vos estis inquit potentes, dices fortunati nobiles. Duo etiam Ouidius iungit eplā. xix. Cur reus inſoelix absens agor? Duo item Virgilius quarto Georgicorū Quas lis populea merens philomela sub vmbra. Non potest igitur peccatū esse nisi forte veniale (vt vocant) q; canon noster contemptis triuialium criticorum istorum sordibus: exempla sequitur illustrium poetarū & oratorum qui pure & verelatine locuti sunt. Id quod etiam certissimum argumenū est: apud veteres natum esse canonem, & non apud sententiarios illos quibus Zuinglius eundem tribuit.

ZVINGLIVS.

Consultius erat hic p̄cari quod pater per Christum nobis

C

hunc panē & vinū animæ cibū faceret. **EMSER.**

Imo stultius adhuc nihil a Zuinglio dictū est: q̄ quod id
p̄cemura deo patre vt panis & vinū nondū consecrata cibus
fiant animę. Quæ nisi in corpus & sanguinē domini cōuersi
prius b̄ndicendo fuerint: animæ cibus aut potus esse nō possunt.
Atq; iccirco recte deū p̄camur, vt primo omnīū ea benedict
dicat & santificet. Desinat igitur Zuinglius sus mineruam
docere.

CANON.

Im primis quæ tibi offerimus, p̄ ecclia tua sancta catholica:
ZVINGLIVS.

Pro ecclia tua sancta catholica: eandem infantiam respicit:
q̄ sancta sacrificia illibata. **EMSER.**

Quin eandē spirat elegantia qua etiam tam græci quam
heberi subinde vtunt. Quod dum Zuingli' inuidia & odio
Canonis excecatus deprehendere non potest: reprehendere ta
men non veretur.

Deniq; adiectiuorū istorū accumulatio, & piæ deuotionis
est excitatio: & ineffabilis sacramēti cōmendatio: q̄ nullis ver
bis satis potest exprimi. **ZVINGLIVS.**

Catholica, Vel hinc ex suo canone potuissent, qui tam con
stanter hodie rixantur de Ro. ecclesia, expiscari: quæ nam sit
catholica ecclesia: quam capere se negant.

EMSER.

Quin ipse Zuinglius seipsum certe nō capit. Nec intellis
git quam longe ab ecclia absit, dum de ecclia disputans here
ticorū magis quam orthodoxorū patrū vestigijs heret. Neq;
enim tam estias & hyems intra se pugnāt, quam Zuinglius
ipse secum pugnat, dum ex verbis Apostoli Ephe. v. hic dicit
eam tantū esse ecclesiam catholicā: quæ maculam & rugam
non habeat. Hoc est: vt ipse ait) sanctorū & immaculorum
dumtaxat, quæ contio soli deo cognita sit. Et mox infra sub
iungit, ecclesiam catholicam esse vniuersam credentiū cons
titionem, vbiuis gentiū sparsam, etiam si pessimi sint. Quos

57
modo em̄ simul stabit ecclesiam solum esse sanctorū ac imma-
culatorū rugam ac maculam nō habentium : & eccliam esse
quę cunctos qui Christi nomine censentur cōplectitur etiam
si mali sint ac pessimi :

Deinde quomodo , nō ^{ἐν ἀπομειψέου} pugnat : q̄ dicit eccle-
siam catholicā esse omniū qui pfidem & aquelauacrū Cristo
herent, etiam si pessimi sint : & statim sibijpsi obganniens.
Sed quandoquidē (inquit) mali intra ecclesiam nō sunt : non
potest nomen catholice ad malos vsq; protendi.

Ex hoc autē errore in aliū Zuinglius plabatur (sicut scrip-
tum est : Abissus abissum inuocat : & sanguis sanguinem
tetigit) Cum em̄ cōtradictoria hęc saluare nititur : ecclesiam
videlicet esse omnium credentiū numerū etiam pessimorū : &
malos intra eccliam nō esse : necessitate huc cogitur : vt absolus-
tam iusticiam solī fidei tribuat : nulla operū habita ratione.
Quod quidem ex verbis ipsius apparet : quibus circa finem
huius paragraphi sic tandem epilogat. In hęc (inquit) iterū
de industria incidimus : vt eis qui bonos & malos ex factis
censent occurremus. Et iterū. Malos autem voco (inquit) nō
eos qui per imbecillitatem peccant : sed infideles. Hi em̄ solī
mali sunt ac intra ecclesiam nullatenus censendi.

Q̄ erronea autem hęc Zuinglij sit opinio : qua nec ecclie
nec Christo heret : & credentiū numero seipsum eximit : dum
non credit q̄ ecclesia credit catholica : & Christus ipse docuit :
intra ecclesiam videlicet tam malos contineri quam bonos,
malosq; ac bonos in ecclia non tam fide quam operibus dis-
cerni. Nemo sane mentis non intelligit.

Discat igitur Zuinglius a Hieronymo peccatore, Qui a
Hieronymo sancto discere erubescit, Q̄ ecclia teste Salomos
ne in canticis aliqñ pulchra dicit vt sol : aliqñ electa vt luna.
Pulchra vt sol dicit quantū ad eccliam triumphantē in qua
nec ruga nec macula apparet : de qua etiam Apostoli verba
intelligenda sunt. Electa vero dicitur vt luna : quantum ad

ecclesiam militantem: eo quod sicut luna maculam ita illa malos adhuc intra se contineat.

Mali autem isti nequaquam intelligendi sunt infideles: Hi enim ad neutram ecclesiarum istarum pertinent. Sed ipsi potius crudeliter, qui per fidem quidem Christo herent: per opera autem mala ab eo diuellunt. Iuxta illud Iohannis. v. Et pcedent qui bona fecerunt in resurrectione vite: qui vero mala in ignem aeternum.

CANON.

Quam pacificare custodire adunare & regere digneris toto orbe terrarum una cum famulo tuo Papa nostro, & rege nostro, & antistite nostro & omnibus orthodoxis atque catholicis & apostolicis fidei cultoribus.

ZVINGLIUS.

Hac precatio non usque adeo impia esset (quamque infans est) si Apostoli Pauli regulam fuisset imitata, qui. i. Timoth. ij. iubet primum orationes fieri pro omnibus hominibus mox pro regibus.

EMSER.

Primum infans dici non potest haec oratio: siquidem infantiam Cicero vocat in libro de perfecto oratore, ubi nec ordo nec modus verborum obseruatur. Hic autem & ordinate & adposuite atque distincte omnia dicuntur. Quod autem ad ordinem adinet frustra apostolicam nobis regulam Zuinglius obijcit: cui satis factum est supra: dum primo omnium, pro ecclesia catholica: hoc est omnibus fidelibus in genere supplicatum fuerit. Sed & pontifex ipse sumus, merito regi prelati est ut mox videbimus.

ZVINGLIUS.

Quibus tamen (scilicet regibus) papas nostros pretulimus.

EMSER.

Papam ideo preferimus: Quia & ipse Christus in missa sua, hoc est in sermone canonicum suum ultimum primo omnium pro Petro Papa primo orauerit. Ego pro te orauit (inquit) ut non deficiat fides tua. Similiter cum in carcere Petrus ab Herode detentus esset, Oratio pro eo fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum.

actorum. xij. Hinc ecclesia pro papa suo tanquam successore
Petri orare orandoq; preferre ipsum didicit.

ZVINGLIVS.

Non alia (vt opinior) causa, quam vt reges ipsi vel hinc ser-
uiturem suam discerent: ac lotis asuescerent.

EMSER.

Postquam tam ipsi reges q; Casares Summū Pontificem
vt vicariū Christi libenter agnoscūt: & ex nulla seruitute, sed
ex mera Christiana charitate vtrinq; mutuo sibi deferunt,
beneq; inter eos cōuenit. Quid opus est Zuinglio seminare
inter fratres discordiam. ZVINGLIVS.

Vt ne palam faciam quod vetustissimi canones regum
mentionem prorsus nullam faciūt: quamuis recentiores ad
scripserint.

EMSER.

Nescio quos canones vetustos Zuinglius v' vidit: vel v'is-
disse se fingit. Vnum hoc scio recens nō esse, quod apostolus
tradidit: & non solū Ambrosij verū etiam Tertulliani tempo-
re (qui vicinus apostolor; fuit) in canone receptū inuenitur.
Idem. n. Tertullianus in apologetico suo capite. xxx. Non so-
lum fatef Christianos in sacris suis pro Imperatoris salute
orare. Verū etiam verba canonis tam hic quam capite. xxxix.
refert dum dicit vota nos reddere eterno viuo ac vero deo pro
Impatoribus ac potestatibus. Quæ exp'sse sunt verba canonis
Ambrosij locū de regibus iam supra citauimus: qui etiam sa-
lutis ac incolumitatis verba in canone hic posita palā citat.

ZVINGLIVS.

Nonne vrbanius longe fuisset: posteaq; reges quoq; hoc
conuiuio excepturi eramus, prima etiam lectica eos locare?

EMSER.

Sí vrbanius aut humanū hoc esset conuiuū: locum forsi-
tan haberet hæc Zuinglij dicacitas magis quam vrbaniitas.
Modo vero cum diuinū sit quod agitur: & diuino Iure regar-
le sacerdotiū terreno regno p̄latum sit. Cui. n. regū Christus

C iij

dixit. Pafce oues meas. Et tibi dabo clauēs regnī celorū : & quicquid folueris fuper terram: erit folutū & in cœlis &c. Iccirco barbarus ac ruflicus fit Zuinglius dum vult vrbānus haberi. Caterū iutelligenti vel ex ipfa loci circūftantia fati apparet, nō amore regis fed odio pontificis hęc eum fcribere. Mentiar em̄ nī fi frufro panis cōduci poffit hic homo, vt in regem fiue Cefarem ipfum nihilofcius fcomata iactitet. Nulli n. parcit: quom̄ morbus tenet maledicendi.

ZVINGLIVS.

Quam pacificare &c. Quam, pro vt eam, pofitum eft;

EMSER.

Magiftralis fane expositio, & dignus Hercule nodus.

ZVINGLIVS.

Papa noftro: Et hęc recens nati canonis nota eft; Nam Papæ nomen veteribus inauditum eft.

EMSER.

Cum & apud Cyprianum, & Hieronymū ac alios, papæ nomen inueniat: quomodo veteribus inauditū eft? Verum nouus ille vocularum Momus, dum Venerē ipfam nequit; fandaliū faltem ipfius reprehendere nititur.

ZVINGLIVS.

Subolet nobis quiddā in hoc nomine apoftolicum, hic & in fymbolo fecundo cōdito. Verū excutere nunc nō eft locus.

EMSER.

Darus fum: nō Oedipus. Edifferat igitur nobis parabolam ipfe: vt videamus utrū roferum an oletū fit q̄ nafutulus ifte olfecerit.

CANON.

Memento domine famulorum famularumq; tuarū. N. & emnium circūftantium quorū tibi, fides cognita eft & nota deuotio pro q̄bus tibi offerimus v' qui tibi offerūt hoc facrificium laudis &c. ZVINGLIVS.

Vbicunq; p fe mutuo fupplicant in Chrifto fratres cōmendabile eft. Etiam fi id oratione faciant imparata. Verum in

hac precatione tanta est infantia & paruitas vt vetustatem
prorsus nullā redoleat. EMSER.

Si imparata etiā oratione p̄cari licet. Cur vetustatē desi-
derat hic Zuīnglius? aut quam tandem infantiam orationis
huius indicat? Num satis esse putat om̄ia cauillis ac scōmas-
tibus implere? At hoc nō est Herculē sed scurram aut Mimū
aliquem agere. ZVINGLIVS.

Quorsum.n.attinebat circūstantes speciatim distinguere
cum vniuersorū Christi cultorū precessisset mentio?

EMSER.

Nec species hic generis: nec genus speciei derogat. Sic.n. ipse
etiā Paulus sine detrimento speciei. Primū genus explicat.
Dum ait obsecro igitur primū omnium orationes fieri pro
omnibus hominibus. Deinde ad speciem descendens, pro
regibus inquit & pro om̄ibus in sublimitate cōstitutis. E re-
gione Christus primō speciatim pro Petro orat, Simon ego
pro te rogavi. Speciatim etiā pro reliquis apostolis. Ego
pro eis inquit rogo, nō pro mundo. Nouissime vero citra
ullum speciei preiudiciū generatim etiā pro orthodoxis.
Non pro his tantum (inquit) rogo, sed pro eis qui credituri
sunt per verbum eorum in me.

ZVINGLIVS.

Quorsum attinebat deum certiorē reddere, vt ei fides &
deuotio circūstantium nota sit: nisi vt suspicor adstātibus ad-
emūgendum aliquid munusculi blandiri voluissemus?

EMSER.

Si arguta voce, audiēte populo, sacerdos hæc opstrepere:
locum forte haberet hæc calumniā. Nunc vero quando ex
consuetudine mussitantur hæc verba, vt nec populus audiret:
nec si audiat intelligere possit: sycophantam plane hinc ait.

ZVINGLIVS.

Cæterū non iccirco hic fides & deuotio circūstantium deo
cōmendantur, vt certiorē illū de his faciam? quasi ea nesciat.

Necq̄ em̄ scire aut nescire dei hanc tantum significationem habent. Sed subinde in scripturis scire aut nosse eos dicitur: quos adprobat: nescire vero, quos reprobat: vt est illud Amē dico vobis nescio vos Mathei. xxv. Non ergo hic deum petimus vt vel meminerit, vel sciat, aut noscat fidem ac deuotionem populi sui, sed vt eam agnoscat & appropet. Qui tanq̄ scrutator renum ac cordiū: solus in occulto videt, qui vel recte credant, v̄l deuote eum diligant. Tanto igitur maiorem fructum quiuis ex missa consequit̄: quanto maiorem fidem ac deuotionem ad eam attulerit.

CANON.

Pro quibus tibi offerimus vel qui tibi offerunt. &c.

ZVINGLIVS.

Vetusti canones totū hoc non habent. Vnde adparet canonis cōditorem, in ea fuisse opinione, q̄ quicumq̄ hunc cibum ederet: simul etiam offerret. EMSER.

Necq̄ Zuinglius vetustos canones omnes vidit: necq̄ ex verbis canonis hoc vltimū a dparet: sed a Zuinglio ad fingit.

CANON.

Pro se, suisq̄ omnibus, pro redemptione animarum suarū pro spe salutis & incolumitatis suae &c.

ZVINGLIVS.

Eiusdem hęc farinae sunt. Nam non modo infantia sunt sed etiam indocta & impia. Redemptionē. n. animarum nostrarū sacerdotis oblationi acceptam ferre, an ne impium non est? EMSER.

Propare debet Zuinglius primo hęc verba infantia esse & indocta, id quod pariter adsumpserat. At vbi ostendit id nequit ad tertiū se conuertit, impiumq̄ esse ait redemptionem animarū nostrarū sacerdotis, oblationi acceptā ferre.

At canon hoc nō habet. Necq̄ enim dicit q̄ fideles isti altātes sacerdoti, sed deo vota sua offerant. Possunt autem hęc vota intelligi, etiam gratiarū actiones, quas pro redemptione

animarū nostrarum & in columitate vitę deo per soluimus.

CANON.

Tibi reddunt vota sua, æterno deo viuo & vero.

ZVINGLIVS.

Vt omnia frigus quoddam magis q̄ feruentem charitatē redolent.

EMSER.

Quin ipsum Zuinglium prorsus stupidū, & quauis glaciē frigidiorē esse oportet, si nullū vel feruoris, vel deuotę intentionis gustū, & veluti sanctam quandam emphasim hic sentit.

ZVINGLIVS.

Quæ sunt enim ista vota quę astantes hic vouerūt Num vouerunt se eluros?

EMSER.

Intempestiui scurriles hi loci sunt in re tam seria. Num. n. hanc tantum significationē habet votum, nuncupati sc̄z alii cuius promissi: & nō potius fidelis populi desideria suspiria, preces & gratiarum actiones hic significat, quas & illi mente deuota pro se singuli, & sacerdos ex officio in persona omnium offert, deoq; cōmendat.

Poterit autem sacerdos hic vel amicorū vel benefactorum suorū non solū speciatim exprimere nomina, sed etiam singulorum, v̄l sua ipsius p̄ singulis desideria ac petitiones: Quę admodum Epiphanius pro Iohanne Episcopo Hierosolymitano in missa sua speciatim orare solebat, vt veritatē diceret ac recta sentiret de fide catholica, quod idem Epiphanius in epistola sua a Hieronymo translata & inter epistolas Hieronymi inserta, ingenuē fatetur. Sic etiam Tertullianus pro Imperatore & Romani imperij diuturnitate ac mora orabat quo diutius retarderentur ventura post discessionem illius super vniuersum orbem mala pessima.

CANON.

Cōmunicantes & memoriā venerantes imprimis gloriose sempq; virginis Marię genitricis dei & domini nostri Ihesu Christi.

ZVINGLIVS.

D

Tota hæc oratio imperfecta est. Nam huic subiecto Cōmunicantes & memoriā venerantes, verbum prorsus nullum respondet.

EMSER.

Quia nullū prorsus verbū post se exigit, eo q̄ in hac oratione nō subiectiue sed specificatiue (vt vocant) se habeat, potiusq; sequi quam antecedere verbū debeat. Quare sus iterum Mineruā docet Zuinglius, dum pro memoriā venerantes memoriā veneramur succenturandū putat. Nam si hoc modo legat: Barbarissimus utiq; erit, sed a Zuinglio illatus, nō cum ipso canone natus, qui pure ac latine locutus est.

ZVINGLIUS.

Quo nunc se vertent seditiosi isti calūniatores, qui insanis clamoribus omnia complent. Proli deum hominumq; fidē vociferantes, Canonē nunc etiā attingere audent nouatores isti, &c.

EMSER.

Quin ego non solū clamore & vociferatione, sed multo magis fustibus & furca dignū iudico facinus tam arrogans, sacrilegium, calumniā, & audatiam inauditam.

Seditiosi autem nomen Zuinglio magis congruit, quam nobis qui pro tuenda vnione catholica & concordī patrum disciplina laboramus, q̄ dissoluere Zuingliū, nouamq; sectā inducere nititur, id q̄ tam epichiresis titulus q̄ noui canonis fictio palam indicant.

ZVINGLIUS.

Quos ego ad ferulam vocatos sic adoriar. Cōstrue, dicent Cōmunicantes & memoriā venerātes, copulatiua cōstructio est. Addam ego. Quod est adpositum huius suppositi siue subiecti tacebunt.

EMSER.

Tuo ne cerito cerebro, o Zuingli, manū ferulæ subducant tot sancti, tot docti, tantaq; ecclesiasticorū omnium coronæ? Quin tu potius terga bubulo subdas corio, istic vbi mortui boues, viuos incurstant homines. Discasq; hic nō esse cōstructionem suppositoriale sed specificatoriā vt vocant. Sic n. subinde apud doctissimū quenc; nominatiuus sequens ver;

67
bum, actū ipsius specificat. Vt illud poetæ est Moriemur in
ulti. Item Lauinaq; venit littora. Multū ille & terris iactas
tus & alto. Et apud Therentium redeo mecum iratus. Item
apud Ouidium. Res est solliciti plena timoris amor. Et alibi
sepe aliquis pendens in cruce vota facit.

Pari modo si non mancā ac truncā, sed ipsam totam p̄ca-
tionem hanc canonis simul expendas. Quæ quidem hic inci-
pit. Memento dñe famulorū famularumq; tuarū, & perpetua
est vsq; ad clausulā hanc, p̄ Christum dominū nostrum) factis
le inuenies, specificatoriā hic esse cōstructionē, Hoc sc̄z ordine
Memento dñe famulorū famularumq; tuarū a cōmniū cir-
cūstantium, p̄ quibus tibi offerimus v̄l qui tibi offerunt ac
reddunt vota suā, cōmunicantes ac memoriā venerantes &c.

ZVINGLIVS.

En quid facit error? Quot putas doctos, hanc p̄cationem
legisse, & sup̄stitutione quadā nuncq; verba expendere aulos?

EMSER.

Quin ipse potius Zuinglius lippis canonē oculis intro-
spexit. & errore sedo lapsus est, dum in verbo Cōmunicantes
capitalē ac miniatā vidit litterā, vnde arbitratus est noue con-
structionis hoc signū esse. Quæ potius adiuuandę memorię no-
ta est, vt quoties p̄ statis quibusdā dieb; variandū hic fuerit,
sacerdoti suggerat aliunde petendū esse cōmunicantes.

Q; autem sententiarij qui in canonē scripserūt p̄catiuncu-
lam hanc tota more suo in duas secant particulas quarū alter-
ram in iam dicto verbo Cōmunicantes constituunt: nō ita
accipiendū est, vt alia hic inchoet grāmaticalis cōstructio, sed
alia memorandorū ratio, Hactenus. n. viatorū vt papæ, res
gis ac omniū orthodoxorum memoria facta est. Hic diuorū
etiā cōmemoratio eadem sintaxi consequitur.

CANON.

Sed & beatorum apostolorum ac martyrum tuorum Petri

D ij

Pauli, Andreæ &c. ZVINGLIUS.

Quæ ad numerum diuorum hic recitatorum adinet scias velim fas aliquando fuisse addere quos placuisset. Id quod vetusti canones aperte indicant, quorum duo multo plura nomina habuerunt. Verum a recentioribus abrasa.

EMSER.

Non solum plura, sed omnia olim martyrum nomina, qui eodem die passi erant, in missa commemorabantur. Nec tantum nomina, sed & vita, & mors, ac passio eorum recitabatur: quem morem etiam Zuinglius in canone suo nouum instaurare videtur, dum eorum qui in canone nostro sunt recepti, non solum nomen claturam, sed & vitas ac passiones breuiter recenset: ut sacerdos non tantum ore nuda diuorum nomina, sed & mente vitam eorum recolligat.

Huius autem moris meminisse videtur Dionysius in Ecclesiastica sua Ierarchia ubi ait Scripturam id est tabulam canonum quæ nobis commemorant sanctam vitam ac beatum finem sanctorum &c. ut supra etiam indicauimus.

Vbi vero numerus martyrum succedente tempore eo ex crebuit ut singulis diebus (Kalendis Ianuarij dumtaxat exceptis) plus quam octo milia eorum nomina recensenda essent si quis omnium, qui eodem saltem die passi fuerant, memoriam vellet agere: factum est, ut canon apud alios & alios plura contineret nomina in diemque cum ipsis nominibus simul cresceret. Quam obrem Augustinus plixam eundem precem vocat distinctio. one. xi. c. Ecclesiasticarum traditionum.

At Hieronymus considerans in tanta martyrum turba, sacerdotis animam tedio posse affici, amputatio tantæ plixitatis fastidio, succincte ac breuiter primo quidem ordine duodecim apostolorum, deinde eorum tantum martyrum nomina qui in insigni aliqua vrbe sive puincia passi fuissent, in vnum collegit: ut ipse de se fateatur in epistola ad Chromatium & Heliodorum episcopos, Ex quo prefata canonis particula, auctoritate deinde Gelasii

62
sij pape (vt supra etiam inuimus) correcta in eam formā ac
numerum redacta est, qua vniuersa nunc vtitur ecclia. Vnde
tunc etiam vere canon hoc est regula dici potuit.

Nihil igitur est quod miretur Zuinglius si in vetustissimis quibus
hisdem canonibus plura inuenerit nomina, sed argumentum id
potius esse sciat, sepe iam dictum canonem, non recens naturam, sed
tanto esse vetustiore quanto ipsos etiam codices ex quibus
hac adnotauit.

CANON.

Et omnium sanctorum tuorum. **Z VINGLIVS.**

Ante omnia dicendum est vt receptissimi erroris diuos inuo-
candi occasio nata sit. **EMSER.**

Vnde cunctis nata sit occasio: non est error sed pietas inuoca-
re diuos vt deum pro nobis orent. Id quod ego multo fortius
hic asseram quam Theomachus iste oppugnat, licet omnem etiam
lapidem moueat. **Z VINGLIVS.**

Quam nos constantem ab ignorantia partem esse autumamus.
Sanctos. n. quos greci $\alpha\gamma\iota\omicron\upsilon\varsigma$ vocant recentiores non viderunt
ab apostolis Christianos appellatos esse Ro. i. & alijs
locis innumeris. **EMSER.**

Viderunt id quidem tam veteres quam recentes, nec quisquam
eorum negat sanctos vltimum vocatos Christianos, vel hodie
etiam sanctos dici posse quos sanctimonia vitæ commendat.
Verum quoniam ridicula res est sanctos vocari christianos dum
viuunt, & sanctos negare dum ad deum hinc migrant, quasi
sanctimonia tunc ponant, cum primum vere eam assequuntur.
Icirco optimo iure nomen sanctitatis illis potissimum cessit quo-
rum virtus pro morte iam consumata spectataque fuerit. Secun-
dum id quod scriptura dicit Lauda post mortem. Et preclare canit
Ouidius. Scilicet vltima semper.

Expectanda dies homini est: dicique beatus.

Ante obitum nemo supremæque funera debet.

Z VINGLIVS.

Adde quod latinis quoque sanctus vocatur quem vitæ inno-

D iij

centia cōmendat.

EMSER.

Atq; hec causa est ob quam sancti olim Christiani dicti sunt, cum innocenter sancteq; inter se viuerent. Nunc vero vbi pro innocentia omnium fere scelerum subijt audacia, & tam charitas quam pietas Christianorum refriguit, nomen sanctitatis pariter cum ipsa innocentia exuerunt, quod ad diuos deinde suo iure translatum est. ZVINGLIVS.

Posteaq; autem diuos sanctos adpellare ceptum est, & sancti pro se mutuo precari consueuerunt simul ceptum est dicere quod diui pro nobis orent, quod tamen scriptura nulla probari potest.

EMSER.

Si quis scripturas eo modo interprete, quo Zuinglius eas detorquet, erit id quidem probatu difficile. Verum expendamus hic prius quam egregie sibi constet magister noster Zuinglius.

Supra retulit apud recentiores natum esse errorem, quod diui dicti sint sancti. Nunc addit exinde etiam dici ceptum quod diui pro nobis orent, Sicque utrunque recentioribus tantum impingit.

Rursus, postquam inquit: sancti pro se mutuo precari consueuerunt, simul ceptum est dicere quod diui pro nobis orent. Sicque in veteres ac primitiuam illam ecclesiam reijcit, quod neotericis seu recentioribus modo tribuerat. Cum enim consuetudo ista (sanctos seque mutuo pro se orare) apostolorum etiam tempore in usu fuerit, necesse est: Si, ut Zuinglius, ait tunc etiam simul dicere ceptum est, quod diui pro nobis orent non recens sed vetustissimum esse exemplum, quod vnde coniecturandum, quod Petro etiam viuente in Gallijs Iohanni vero statim post mortem in Epheso, Iacobo in Hispanijs & alijs, alijs in locis ecclesias dicatas fuisse asserunt. Hi qui annales Christianorum magna fide exceperunt.

Testat hoc etiam tam oriens quam occidentis. Nec natio sub caelo est que non magnam partem incolumitatis suae diuorum precibus post deum acceptam ferat. Quoties enim iam nauis senserunt, quid sibi in mari piculantibus diui Nicolai inuocatio profuerit? Quot mortui Martini intercessionem etiam post obitum

93
eius, pristinae vite restituti sunt. Et ut de penatibus etiam nostris agam. Nunc Agrippina Severino suo & alijs innumeris. Nec Augusta Valdrico, nec Herbipolis Kiliano, nec Bambergae Henrico & Kunnegundi, nec Constantia Conrado, nec Basilea Parthalo, nec Argentina Ottilia. Nec Bavaria Wolfgango. Nec Hassia Elizabetha, nec Slesia Hedwig, Nec Misna Beanoni (ut reliquos taceam) tam ingrata erit, ut post tot accepta patronorum suorum beneficia, Zuinglio nunc tandem, contra communem omnium sensum credat, nihil posse apud deum diuorum preces & suffragia.

Nec est quod Zuinglius ad euangelium aut apostolicas nos hic vocet litteras. Noluerunt enim Apostoli, qui ad predicandum Christum missi fuerant, suas ipsorum ebuccinare laudes. Nec opus erat nos ad inuocationem ipsorum inuitare, quos ipsa quotidianana necessitas cogit ad eorum patrocinia confugere.

Quamuis autem illi pro modestia sua id tacuerint, vel inuolucro verborum (ut in Apocalypsi) obtexerint. Non tacuit tamen sanctus David spiritu edoctus sanctorum inuocandorum esse suffragia psalmo. cxx. Leuaui oculos meos in montem unde veniet auxiliu mihi. Vbi Cassiodorus. In tribulatione inquit, positus Propheta. Primo ad exemplum publicani illius oculos in caelum leuare non audiens, liberari se petijt a labijs iniquis & a lingua dolosa. Nunc autem respirans, ad secundum gradum prouectus, oculos leuaui ad montes: ad intercessores utique sanctos per quorum suffragia, munera superna mereret. Hoc enim ex persona sua loquitur propheta qui tamen & ipse mons erat & patriarcha mirabilis Haec ille.

Sententiam autem Bedae, qua dicit ipsum etiam David unum fuisse montem istorum, propter quos auxiliu nobis venit a domino, ipse etiam dominus confirmat dum ad Ezechiam regem loquitur, Proregam domum hanc & saluabo eam propter me & propter David seruum meum. iij. Reg. xix. Unde & Azarias in fornace positus confidenter orat, Ne auferas a nobis quesumus domine

miseri cordiam tuam, ppter Abraham dilectū tuum, & Isaac
seruum tuum & Iacob sanctū tuum Danielis. iij.

27
Sed & Centurio ille cuius fidē dominus in Euāgelio con-
mendat, dum seipsum indignū putat ad quem vel Christus
vel ipse per se ad Christum accedet, medijs Iudeorum seni-
oribus eum accessit Luce. viij. Vbi Beda, Quicumq; inquit
seruitutis nostre passiones agnouimus iam ad residentē in
dextera dei patris accedere debemus, iam seniores Iudeorum
mittere hoc est sanctos ecclie viros qui nos ad dominū pcesse-
runt eosq; suppliciter obsecrando patronos acquirere, vt pro
peccatis nostris apud deum intercedant. Hæc Beda.

Patet igit̃ quam impudenter Zuinglius pces & suffragia
diuorū calumniatur, tanq; nulla scriptura probari possint, p
quibus non solū scriptura sed & scriptores eccliaſtici ac catho-
lici omnes militant. ZVINGLIUS.

Nam quod ex Gen. xxxvij. obiciūt. Inuocet nomen me-
um sup eos, huc cogi nō potest, vt diuorū nomina doceat esse
inuocanda, Iacob enim his verbis nihil aliud voluit quam
cœlestem patrem orare vt nepotes suos, si quando illum in
aui sui nomine inuocarent, audire dignaretur.

EMSER.

Nihil hoc ad Canonē. Neq; n. canon posita hic diuorum
nomina inuocat, sed deum patrē in eorum noie & memoria.
Q; si deus Iudeos audit in nomine aui sui Iacob ipsum inuo-
cates. Cur Christianos nō audierit in nomine Petri & Pauli
pariter eum implorantes. Neq; n. alia omnino forma est. Me-
mēto dñe Petri, Pauli & Andrea, ac ea qua Moses orat. Re-
cordare dñe Abraham Isaac & Iacob &c. Et quemadmodum
Iacob, ita etiam sancti martyres deū plerimq; precati sunt, vt
quicumq; eorū memoriam egerent, ipsumq; in nomine eorū
inuocarent, salutem impetrarent, & vtorū fierent compotes.
Nisi Zuinglius maiorē forte poetarū nugis, quam sanctorū
legēdis (vt vocāt) fidē tribuat. ZVINGLIUS.

64
Tum enim licebat, deo velut obprobare horum nomina
patrum quibus ipse promississet semen. Qua forma Moyses
quocq; vtitur Exo. 37. Recordare Abraham Isaac &c.

EMSER.

Et diuis nostris in agone certantib; sepe vox de caelo au-
dita est. Veni electe mi quod postulas impetraſti, pro quibus
oras salui fient. Licebit igit & nobis huius promissi fidem a
deo exigere.

ZVINGLIVS.

Eorum inquit recordare quibus iurasti, ecce vt promissoru
fide exigat veru Abraham, Isaac & Iacob nullatenus inuocet
quod quida nostra tempeſtate impostores ex his locis euince-
re contendunt.

EMSER.

Non est nostre tempeſtatis impostorum sed antiquoru ac
orthodoxoru patru constans sententia, licere nobis non solum
honorare diuuos veru etia inuocare ac implorare eoru suffra-
gia. Vnde Augustin; in libro de cognitiõe vere vite, cap. 39.
Anime inquit sanctoru non clamore vocis sed cordis audiunt,
& se fideliter inuocantibus subueniunt. Bernhardus ite super
cãtica de hæreticis sui temporis loquens. Irrident inquit nos q
infantes baptizamus, & sanctoru suffragia postulamus atq;
Christu in utroq; sexu tam in mortuis q in viuis proſcribere
volunt, Nam & mortuos viuentium fraudant suffragijs, & vi-
uentes nihilominus sanctoru qui disceserunt auxilijs spoliãt.
Hec ille.

ZVINGLIVS.

Sed neq; hic ipsis suffragari potest, q deus per os Hieremie. iy.
cominans dicit. Si steterint Moyses & Samuel coram me &c.
Et infra. Sensus Hieremie est. Si Moyses & Samuel adhuc
humanis essent ac p populo isto intercederent, viceret indigna-
tio gratia. Quẽadmodu Ezechiel. 14. Icq; uir. Et si fuerit tres
viri isti in medio eius, Noc, Dauid & Iob &c.

EMSER.

Esto q hic sensus sit vtriusq; tam Hieremie q; Ezechielis.
Non tamẽ p hoc euicit Zuinglius vel istos vel alios sanctos

E

tunc solū orare posse pro nobis dum in humanis viuunt, nō autem post mortem. Eo quod nō minus uiuant sancti: quia tunc primū vere uiuere incipiunt: dum in humanis esse desinunt. Non enim est deus mortuorum sed uiuorum Luc. xx. Et ridiculum est impetrare eos quicquam a deo posse dum peregrini sunt hic in terra, & quantumuis sancti, serui tamē dicuntur inutiles, non posse autem cum iam in gaudium domini intrantes, non amplius serui sed amici contubernales ac domestici dei esse ceperint.

ZVINGLIVS.

Sunt & alij multi loci quos huc torquent vt adserant eos qui inter diuos relati sunt pro nobis orare in conspectu dei quorum alius Iob conuertere ad aliquem sanctorum. Alius apud Dauid, Laudate dominum in sanctis eius. Alius Baruch, iij. Alij deniq; in Apocalypsi quos omnes tam uolenter torquent vt dum scriptura niti uideri cupiunt nihil aliud q̄ insciam suam prodant. Hæc tamen atq; alia ipsorum tæla istius conclusionū nostrarum farragine contudimus.

EMSER.

Mera sunt hæc præstigia, quibus dum ipse toto errat cœlo, errorem nobis opprobrat, dum scripturas ipse torquet, torquere nos eas garrit, & dum alia uerecunde oportebat discere, sua nobis impudenter maluit ingerere, nec tam sua quam Theſeorum suorum. Neq; enim sine Theſeo Zuinglius ista scribit, s; ita ueterum hæreticorū dogmata uēdicat, vt neothororum sibi auxilia simul adſciſcat.

ZVINGLIVS.

Certamen nostrū hac causa diuorum preces nō admittit, Primum quod literæ sacrę nihil de hoc docent, deinde q̄ uere fidei repūgnat, Postremo quod misericordiā dei antiquat.

EMSER.

Omnia hæc Zuinglius dicit, nihil tamen horum probat. Nam si mille etiam scripture locos huc referat, totidemq; con-

65
Iustitias in suum inde comodum aliciat equum tamen est
magis nos ecclesiam audire: & illi quam Zuinglio credere
qd vel sacre littere doceant, vñ fidei nostre repugnet nec ne.

Misericordiam autem dei non antiquat, sed magis exaltat
quod sanctoꝝ intercessionibꝰ excrari se patitur, vt iram miti
get & sententiam iustae etiam contra nos latam corrigat ac tem
peret. Cuius exemplum habemus dum ad Moise dñs loquitur.
Dimitte me vt irascatur furor meus contra eos & deleam eos
Exodi. xxxij. Vbi Augustinus in questionibus sup Exodu.
Huius inquit fidelissimi famuli apud deum tantum erat meri
tum vt ei diceret deus. Sine me, & iratus contera eos. Quod
vtrum iubentis sit an petentis vtrunqꝰ absurdum videt cum
posset eos etiam illo nolente contere. Et infra. Sensus itaqꝰ
in promptu est, qd deus his verbis significat plurimum apud
eum posse eos quos diligit, & nos cum merita nostra nos gra
uant, ne ab eo diligamur, releuari posse eorum meritis quos dili
git. Hac ille.

ZVINGLIUS.

Quid causae igitur terret quo minus ad eum summa fidu
cia confugiamus? Et infra. Si patrem esse cognosco quid non
omnia ab illo spero, quid non omnia ab ipso flagito? quisquis
enim eum ad hunc modum cognoscere perrexit, tam benigniter
excipit vt post alium neminem vel cupiat vñ possit confugere.

EMSER.

Et puer quidem quamdiu in conspectu patris ita perrexe
rit vt patrem agnoscat, & dictis eius obtemperet, plena cum
fiducia quid vis ab eo petit, nec opus habet alio confugere.
Vbi vero peccato aliquo eundem offendit, naturali quodam
iustinctu, conspectum eius veretur, & vel matrem vñ amicum
quempiam premittit qui pristinam illi gratiam reconciliet.
Sic Adam vbi peccauerat sese abscondens. Vocem tuam inquit
audiui domine, & timui eo qd nudus essem. Genesis. iij.

Damus igitur Zuinglio eos qui sibi nulli criminis sunt con
scijs (quos in hoc non omnino iustificati sunt maiori tamen eorum

E ij

fiducia deū posse accedere. Vbi vero culpa quadam grauiori
obīcem sibi posurint absurdū nō erit ad mediatores sanctos
confugere. Quemadmodum in actibus Apostolorū mortua
Thabita discipuli quidā suis ipsorū meritis diffidētes, nō deū
sed Petrū orant, vt venire nō pigritet & illā resuscitet Act. 9.
Vbi vide Bedam de inuocandis sanctorū auxilijs hunc locū
graphice tractantē, quod & libro de tabernaculo facit expli-
cās hoc q̄ scriptū est. deprecabit̄ Aaron sup cornua eius semel
per annum Exodi. 30.

Verū irridet Zuinglius' similitudinē hanc vel pueri erga
patrem vlt̄ subditi erga principē suū irritatū his verbis eam
reuellens.

ZVINGLIVS.

Si velis inquirunt in cōspectum terreni principis solū mo-
do satis factionē adferre, patronis opus est, qui exacerbatū
principis animum placent ac prēmolliant. Quæ quidē ratio
vt solent omnes humana, p̄niciosissime fallit, & secundū hoc
in deum quoq; cōtumeliosa est, cum eum ad tyranni archery-
pum exigit, quod est multo puerilissimum. Quē em̄ principes
tam in accessi sunt, haud alia causa quam tyrānide fit. Princi-
pem æquum & bonū oportebat omnibus expositū esse &c.

EMSER.

Profecto nec ratio ista fallit, quamuis humana, nec contum-
meliosum deo est principi cōferri, qui etiā serui formā acci-
piens habitu inuētus est vt homo. Hoc tamen est, quod iam
antea p̄dixi, frusto sc̄z panis hominē conducī posse vt quan-
tum prius p̄ticipi tantū deinde regibus ac principib' iniuri-
us fiat. Id q̄ vltro iam factitat. Quid. n. iniquius quā Tyran-
nidis principes taxare si nō statim cui libet nebuloni aures eo-
rum pateant. Imo quid tam exitiale reipublice quam si cor-
ruptissimi quicq; locū apud eos habeant. Quos nec ipse Pau-
lus sic omnibus expositos esse vult quin mali eos timeant.
Si male inquit feceris time nō. n. sine causa gladiunt portat.
Roma. xij. Et Plutarchus in libro de viris illustribus duas

esse dicit principū virorum virtutes vt & malis irascant, & bonos vltro in gratiam admittant.

Falso igitur Zuinglius Tyrannidis principes accusat, si nō statim omnibus sint expositi. Possunt em̄ diuino iure ac citra Tyrannidis notam, nō solum inaccessibile malis Verū vltimo etiā supplicio illos plectere, si in malicia opstinati in corrigibiles sint, & nullo principalis clementiæ beneficio ad meliorē frugem inuitari valeant. Iuxta definitiuam hanc euangelij sententiam, Omnis arbor quæ nō facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur.

Sed ne ego stultus sum, qui tātisper Zuinglio ad quam libet fatuam eius positionem respōderim. Cum certo certior sim ab initio nascentis ecclīæ, diuorum p̄chus vbiq; terrarū fretos fuisse Christianos, donec vigilantius in Gallijs heresim hanc seminauit quam apud Heluetios Zuinglius modo colligit & tuetur. Sc̄ sanctos interim dum viuunt pro se mutuo posse orare, post mortem non posse.

Vigilantiō autem diuus Hieronymus respondens. Si, inquit, apostoli & martyres ad huc in corpore constituti orare possunt pro ceteris, quāto magis post coronas, victorias, & triumphos? Cūq; a Vigilantiō obijceret illud ex Ecclesiaste. Melior est canis viuus leone mortuo. Quo probare volebat, meliorem esse orationē hominis viui q̄ mortui diui, Respondit Hieronymus, Diuorum ac sanctorū obitum dormitionē potius quam mortē esse. Iuxta illud, Lazarus amicus noster dormit, & illud Apostoli ad Thessalonicenses fratres nolimus vos ignorare de dormientibus &c.

His atq; alijs scripturis ac rationibus Hieronymus asseruit sanctos p̄ obitū eorum nō ita a nobis separari quin charitate & suffragijs nobiscum cōmunicent, iuxta articulū hunc fidei, Credo ecclīam sanctam sanctorū cōmunionem.

Et quāuis blasphema illa Zuinglij lingua, in sine huius: paragrapfi diuum Hieronymum vellicans: & Vigilantiō

E ij

fuo patrocinaus, amara dicat potius quam firma fuisse Hieronymi illa cōtra Vigilantium tala. Vicit tamen Hieronymi lententia, tam praecidentium, quam sequentium orthodoxorum patrum calculis, p qua etiam totius orbis pugnat auctoritas et ptecipue ipsa catholica ac sancta mater ecclia pia deuotione inclamitans, Sancta Maria ora p nobis, Sancte Petre era pro nobis. Omnes sancti orate p nobis, damnato interim Vigilantio Vuictlesso, & corū sequacibus, ad tartareas vsq; tenebras vbi flatus erit & stridor dēntium.

CANON.

Quorum precibus meritisq; concedas.

ZVINGLIVS.

Locus de meritis ad exponendū difficilis est summis etiam istis Herculibus, ne cum nobis militi vix gregario.

EMSER.

Hypocritā hic agit Zuinglius, Nam si vere & ex animo vix militem Theologiae gregariū se agnoscit, quid tanto igitur supercilio censoriā sibi virgulam vendicat? Cur de altissimis Theologiae rebus tanquam ex tripode pronunciat? Cur meliora se dare promittit quam summi illi ecclie duces, hactenus docuerint? nec solum contra illos, verum etiam cōtra totam ecclesiam, nulla esse sanctorū merita, tam ptnaciter contendit. Qued vtiq; nō militis est officium, nisi forte Thraconis illius philautia & inani iactantia sese venditantis.

Cum igitur locum hunc de meritis Reuerendus pater Episcopus Roffensis cōtra Lutherū nuper tam denso scripturarum testimonio tutatus sit, vt omnium haereticorum ora vna cōpera obstruxerit. Cūq; ipse etiam Cicero nihil adeo contemnendū esse duxerit ac loquacē sulticiam, Ego a loquaci hoc magis q̄ veraci parographo supersedeo, ad p̄fatū dñm Roffensem Lectore remittens.

CANON.

Protectionis tuae muniamur auxilio.

ZVINGLIVS.

67
Aptius fuit, vt in omnibus auxiliij tui ptectione munis
amur ptegendo em munimus &c. **EMSER.**

Nō dum ad Critolai libram appensum est vtrū protegen
do muniamus, an potius muniēdo protegemus. Quamuis
absente Momo vtrumq; forte sine peccato dici poterit.

CANON.

Hanc igitur oblationē seruitutis nostræ, sed et cunctę fami
liæ tuæ quesumus domine vt placatus accipias,

ZVINGLIVS.

Sunt qui hanc priorē partem Gregorio non tribuant &
hic tandem orsum tradant, Diesq; nostros in tua pace dispos
nas &c. Nos totam referimus Gregorio acceptam,

EMSER.

Hoc dicit Zuinglius, illud vero platyna testatur maioris
mihi longe auctoritatis quam vel decem Zuinglij.

ZVINGLIVS.

Stat igit sententia cunctā familiam eccliam esse, p qua se,
vt supra etiam auditū est, offere iact ut sacerdos quod dum
hac tempestate cōtentiosissim; controuertit ad hunc locū excu
tiendum reliquimus. **EMSER.**

Eadem impudentia Zuinglius nunc tandem missam ob
lationem aut sacrificiū esse pernegat, qua p uolo ante sanctos
rum etiam merita inficiatus est. Quoties, n. dissidium reperit
inter hereticos & eccliam, pedibus in illorū it sententiā ita vt
merito ecclia expostulare eum eo, & dicere ei possit. Tu vero
odisti disciplinā, picisti sermones meos retrorsum. Si vides
bas furem currebas cum eo & cum adulteris portionem tuam
ponebas. Os tuū habundauit malicia, & lingua tua cōcinna
bat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduer
sus filium matris tue ponebas scandalum.

Cæterū quaten? missa sacrificiū & oblatio vlt dici possit vlt ab
initio dicta sit, in assertiōe misse cōtra Lutherū abunde ostē
dimus, Cui adde, si vis articulū 27. magni illi? Niceni Cōcilij.

in quo sacrificium non semel esse perhibetur?

Auctoritates autem Pauli ad Hebreos quas Zuinglius sturnatim huc adducit, tum rationes illę sue precancide, qua idem esse colligit oblationē & mottem, nec offerri Christum posse putat nisi moriat̄ denuo (quemadmodū Iudei etiam nō putabant carnem Christi edī aut sanguinem eius bibi posse nisi cruda) nihil omnino cōtra nos militat, qui nō cruentā illam sed mysticā Christi oblationem ac mortē representamus: Damus igit̄ Zuinglio Christū semel tantū mortuum, semel tantum in cruce oblatū, semelq; & vnica illa in cruce olim facta oblatione cōsummāsse sanctificatos in sempiternū. Quia tamen cōsummatione siue redemptione hac nō obstante, cotidie labimur ac relabimur, Iccirco cotidie etiā oblatiōis huius mysteriū repetimus, nec cruentū sed iam gloriosum Christi corp⁹ mystice offerimus. Quatenus vt Eusebi⁹ Emisenus ait iugiter coseret̄ per mysteriū quod semel offerebat̄ in p̄cium. Et sicut quotidiana & assidua currit p̄ omnīū salute redemptio, sic etiam p̄petua esset redemptionis oblatio vt in assertione missę fufius. ZVINGLIVS.

Errori patrum occasionem dedit verbi dei neglectio.

EMSER.

Postquam iam Zuinglius sua quidem opinione triumphauit, missam nō esse sacrificiū: auctarij tandē loco in patres inuehit, idēq; tanta verborū facietate vt iuxta prouerbiū mantissa vincat obsoniū. Nisi. n. totis conuictorū carris rem agat nihil sibi fecisse videt̄. Cardo autem accusationis suę in hoc vertitur, quod verbū dei neglexerint veteres isti, q; modestus Luther insinuans, quadringentis tantū annis sub scamno latuisse euangelium (vt suis vtar verbis) opprobauit. Verum si sub aquo iudice causa hac ventilet̄, manifestum fiet non neglexisse patres ac maiores nostros verbū dei, sed tā Zuinglium quam Lutherū negligere ac contemnere eorū scripta, & verbum dei pro ipsorū tantum arbitrio dispensare.

ZVINGLIUS:

Quamuis nō nullos sentiā, etiam si oblationē vocauerint non aliud tamē putauisse quam rememorationē esse. Ex quibus est Chrysolomus qui sup his verbis Heb. ix. Introiuit semel in sancta quū diutissime secum ipse luctat huc tandē descēdit vt putet rememorationē potius esse, q̄ oblationem.

EMSER.

Nequaquam Chrysolomus secū pugnat, Sed ita oblationem esse asserit, vt cōmemoratio simul sit mortis & oblationis Christi in cruce exhibite. Hęc. n. ipsius sunt verba. Hoc autem sacrificiū exemplar est illius, id ipsū semp offerimus. Nec nunc aliū agnum, crastina aliū sed semp id ipsū. Et iterum. Pontifex autem noster ille est, qui hostiam mundanā nos obtulit, ipsam offerimus & nunc, quæ tunc oblata quidē cōsumi nō potest. Et iterū. Hoc autem q̄ nos facimus in cōmemorationē quidē sit eius q̄ factum est. Hoc. n. facite (inquit) in meam cōmemorationem. Hęc ille.

Sic igitur oblationem vocat Missam, vt cōmemorationē interim verē illius oblationis in cruce facte nō neget. Sic item cōmemorationem esse fatetur, vt veram etiam oblationem (licet mysticā) dicere non dubitet. Quæ autem in fine addit magis autem recordationem sacrificij operamur, ad sacrificium Christi in cruce factum referendū est. Huius. n. cōtemplatione, sacrificiū illud nostrum mysticū, recordatio magis videt. Alioqui toties crucifigi et interfici Christū oporteret quoties missam operamur, q̄ stultissime Zuinglius nobis exprobat.

ZVINGLIUS.

Vnde cōiectare licet, priscos illos oblationē vocasse quem admodum nos resurrectionē & natalem Christi diem etiam num adpellamus. Non q̄ Christus nunc nascat vel resurgat, sed cum semel hoc factū sit, nomē tamen ad viuīdiorē memoriam tenemus.

EMSER.

Non solo nomine hic res agit. Nec sufficit Christiano siue

F

natalem siue resurrectionē Christi tantū memorari, sed eandē etiam meditari hoc est ad vsum & exercitiū reuocare oportet, omnia tamē in mysterio, vt quemadmodū ille natus est in terris, ita nos renascamur cum illo in cœlis. Et sicut ille resurrexit a mortuis, ita nos quoq; resurgamus a sepulchris viciorū nostrorum. Perinde in altari non tam Christi q̄ nostri etiam fit oblatio, vtraq; tamē mystica. Sicut em̄ nec in natali dominī corporaliter nascimur, nec in resurrectionis die, visibiliter resurgimus sed mystice, ita etiam in missa sacerdos mysticum tantū offert sacrificiū, & licet verū Christi corpus & sanguis, mysticis tamē symbolis nobis pponunt ne v̄ corporea ipsius forma inebriati, spiritali, defraudemur gaudio vel rep̄sentī fidei amittamus meritū.

CANON.

Diesq; nostros in tua pace disponas, atq; ab æterna damnatione nos eripi, & in electorū tuorum iubeas græge numerari. Per Christū dñm nostrum. ZVINGLIVS.

Hic autē videre licet q̄ stylus canonis totus a veterū dictatione adhorreat, nam nō alibi p̄ omnem canonē orationem elegantiorē inuenies quā sit ista. EMSER.

Nec de elegantia hic agit, nec Zuinglius ipse secū constat, dum nunc Gregorio orationē hanc tribuit, nunc iterum adimit. Nunc elegantē vocat, nunc elegantiam ipsius iterū eleuans vix id permittit ne prorsus humi repat.

CANON.

Quam oblationē tu deus in omnibus quesumus benedicere tam, ad scriptam, ratam, rationabilē, acceptabilemque facere digneris. ZVINGLIVS.

Quid queso hic audio? Christū nos offerre adserimus & is benedictus nondū est? EMSER.

Et iam olim ab æterno benedictus est, & cotidie a nobis benedicitur, & in eternū benedicef. Dicente ppheta. Benedic anima mea dño, & omnia que intra me sunt nomini sancto eius. Et iterū, Benedic anima mea dño, & noli obliuisci omnes.

retributiones eius. Pſal. cii. Quſi nos taceremus non tacent
tamē qui in cœlis iugiter clamāt. Sanctus, Sanctus Sanctus
dominus deus noſter. Et benedictio & claritas & ſapiētia &
gratiarum actio honor virtus & fortitudo deo noſtro in ſecu
la ſeculorum Amen. Stulte igitur mirat̄ Zuinglius Chriſtū
adhuc benedici. Quamuis hæc verba alio etiā referant̄ vt
mox videbimus. ZVINGLIVS.

Ad ſcriptā anne oramus obſecro vt Chriſtus adſcribatur,
an vt panis & vinū: prius hoc impium fuerit, ſequens autem
ſtolidum, quorſum em̄ adtinet orare vt panis & vinū adſcri
bantur: an ſympoſiū eſt: Et infra Hęc iccirco ſuggillauimus
vt oculis omniū pateat q̄ inepte precatus ſit quiſquis tandem
ſic ꝑcatus eſt. EMSER.

Nunquid ego planum aut Mimū aliquem hic audio, qui
ex cœleſti conuiuio gręcā facere audet cōpotationem, quaſi
in dica ſacerdos ſcribi velit combibonū ſymbola: Deniq; im
pia ſtolidā & inepta dicit, Verba que cœleſtia a diuo noſtro
Ambroſio adpellata ſunt. Libro. n. quarto de ſacramentis
ſic ille ait, Vis ſcire, quia cœleſtibus verbis conſecrat̄. Accipe
que ſunt verba, Dicit ſacerdos, Fac nobis hanc oblationē ad
ſcriptam, ratam, rationabilē & acceptabilem, quod eſt figura
corporis & ſanguinis domini noſtri Iheſu Chriſti, Hęc ille.

At negat Zuinglius librum hunc eſſe Ambroſij. Audiat
igitur diuum noſtrū Auguſtinum in ſemone quodam qui
incipit Veritas que eſt Chriſtus, et recepta ſunt verba eius in
canonne. Vtrum ſub figura de cōſecratione diſtinctione ſe
cunda. Vbi verba hæc aliter quā Zuinglius exponens. Hanc
oblationē inquit benedictā, per quam benedicimur, adſcrip
tam per quam omnes in cœlo adſcribimur, ratam, per quam
de viſceribus Chriſti eſſe cenſeamur, rationabilē, per quam
a beſtiali ſenſu eruamur, acceptabilē vt qui nobis ipsis diſpli
cemus, per hanc acceptabiles eius vnico filio ſimus &c.

Dum igit̄ Zuinglius ſuggillaſſe ſe iſta ait, vt pateat q̄ in
F ij

epte hic ꝑcatum sit. Ego patere ex his potius arbitror, iniuriã
& calumniã Zuinglij in canonẽ quem nusquã nõ temere ac
falso suggillat. **CANON.**

Vt nobis corp⁹ & sanguis fiat dilectissimi filij tui domini
nostri Ihesu Christi. **ZVINGLIVS.**

Hic manifeste adparet panẽ & vinum oblationẽ supra ad
pellata esse cur igit̃ hereticæ prauitatis inq̃sitores non inquis
runt in canonem? **EMSER.**

Rectius in Zuingliũ quam in canonẽ hi inquirerent. Su
pra em̃ docuimus cur oblatio ac sacrificiũ vocent̃ panis & vi
num anteq̃ corpus fiant & sanguis dñi, nec opus erit hic re
petere. Q; autẽ Zuinglius transubstantiõis etiã verbum
cauillat, Luthero (vt solet) supparasitat, omnia em̃ hæc a Lu
thero didicit. **CANON.**

Qui pridie quam patereẽ accepit panẽ in sanctas ac vene
rabiles manus suas & aëuratis oculis in cœlũ ad te deum pa
trem suum omnipotentẽ. **ZVINGLIVS.**

Pulchre satis hic ad rem accederet, dum Christ⁹ ipse agens
& loquens inducit, nisi iterum humani figmẽte aqua mistes
retur. Apud quem em̃ euangelistarũ (nam & paulus euange
lista est) inuenire potes, quod Christus in cœlũ oculos extule
rit ad patrẽ omnipotentẽ. **EMSER.**

Non omnia in euangelio scripta esse ipsi etiã euangelistæ
testant̃, & ꝑcipue Iohannes capite eius vltimo. Vtrũ autem
Christ⁹ oculos tunc in cœlũ leuauerit nec ne Apostolis (quos
totius missæ auctores fuisse cõstat) potius credendũ esse censeo
quam Zuinglio, impuro ore omnia vellicanti.

CANON.

Tibi gratias agens fregit, dedit discipulis suis bicens:

ZVINGLIVS.

Hactenus agebat Christus, hic loqui incipit. Et vt in acti
one fides Christo non seruata est, ita nec in actione.

EMSER.

Nec̄ haec̄enus agit Christus, sed egisse describit̄, nec̄ hic nec̄ illic aliam (qui pie credit) quam totius eccl̄ie fidem deserat, quæ maiorē longe Christo fidem seruat, quam Zuiglius eccl̄ie.

CANON.

Accipite & manducate ex hoc omnes. Hoc est em̄ copus meum.

ZVINGLIUS.

De nostro hic additum est, ex hoc omnes, & enim. De quo verbo neoterici quoq; tantum coaxant quantũ ad mille dies nas irritandas satis esset. Et infra. Quos ego contra sic feris am. Age bone vir dic sodes, quæ sunt consecrationis verba? Dicit, Hoc est enim copus meũ. Addam, quis ea ad hunc modum tradidit. Hic magis muti sunt quam piscis.

EMSER.

Quid hic mihi faciendum censes optime Lector, Vbi si quid respondeam me coaxantẽ, sin tacuero piscem omnino mutũ esse oporteat? Respõdeat igit̄ pro me eccl̄ia sancta per totum terrarũ orbem diffusa, His utiq; verbis celebrans, quibus ab apostolis Missẽ conditoribus edocta est.

At cõtemnit eccl̄iam Zuinglius, atq; ab ea ad euangelium̄ prouocat, humanã audaciã & stellio natus crimẽ esse quiritans, si quid ad verba euangelij addatur. Eiusdẽ igitur audaciẽ ac criminis etiã Paulum accuset, qui & ipse verba hæc consecrationis secus quam aliquis euangelistarũ reddidit. Quod si vni Paulo hoc licuit, Cur non totus apostolorũ chorus, qui tunc presens Christũ sua ipsius verba referentẽ audijt, fusius nobis verba hæc p̄scriberet, quam ipsi euãgelistæ, q̄ succincti us ac potuerunt dominicæ passionis historiam texere conati sunt? Ita vt quidã ex eis pleraq; maioris longe momenti quã sit vocula hæc em̄ (de qua Zuinglius stomachatur) p̄termiserint.

ZVINGLIUS.

Nunc vero quum vos non cõtenti sitis dicere, q̄ dum, panis iste editur & potus haurit̄ corpus Christi edat̄ & bibatur, nisi etiã phibueritis, anteaq; edamus & bibamus, etiam si

F ij

nuncj edamus vel bibamus, substantiam panis in corporis Christi substantiã conuertí. EMSER.

Dupliciter hic Zuinglius peccat. Neq; em edentes & bibentes dominica hac sacrameta panem edere aut vinum nos bibere dicimus, sed verũ corpus & sanguinẽ domini. Nec hæ reseos nota caret, q; Zuinglius, prolatis etiã consecrationis verbis adesse corpus aut sanguinẽ negat nisi dum estur aut bibitur.

ZVINGLIVS.

Qua potentia obsecro putatis substantiã in substantiã conuertí? Dicitis ni fallor, diuina Addã ego, Quid igitur pos sunt humana verba, si cuncta diuina potentia constant?

EMSER.

Laudandus hic potius deuserat qui tantã homini potestatem dedit, quantũ nec angelis, nec omnib⁹ etiã hominibus, sed diuino tantũ munere ad hoc vocatis iuxta illud Apostoli. Nemo honorẽ sibi sumat nisi, qui a deo vocat̃ Heb. v. Verũ venificã Zuinglij lingua maledicere quã benedicere potius didicit.

ZVINGLIVS.

Vides autẽ vter iniquius cõsecrationis verba tractet, tu ne qui tua diuinis misces an ego qui id ferre nolo.

EMSER.

Recte Zuinglius hic argutaĩ, si v^l per hoc pronomen tu, cum sophista quopiam rixaĩ, vel si sententiaris alijs tecens quicquam hic miscuit. Nunc vero vbi apostolica auctoritate, missẽ traditio nobis cõmendata est, stulte Zuinglius corrigere nunc tandem p̃sumit quod nec Ambrosius nec Augustinus nec vllus veterũ ausus est. Ambrosius em libro sacramentorum quarto, & Augustinus in dicto canone, Vtrum sub figura de cõsecratione distinctione secunda, Verba hac consecrationis iuncta hac vocula em referunt. Nec quicquam ex apostolica traditione receptũ immutare ausi sunt.

CANON.

Simili modo postquam cenatum est.

ZVINGLIVS.

Lucas habet : postquam coenauit.

CANON.

Accipiens & hunc preदारum calicem in sanctas ac venerabiles manus suas. ZVINGLIVS.

Prædarū, & in sanctas ac venerabiles manus suas nullus euangelistarū habet. CANON.

Item tibi gratias agens benedixit.

ZVINGLIVS.

Item nullus habet, pro gratias agens, Mathæus gratias egit. Benedixit nullus habet. CANON.

Hic est calix sanguinis mei noui & æterni testamētī mysteriū fidei qui pro vobis & p multis effundetur in remissionē peccatorum. ZVINGLIVS.

Poculum est grācis non calix. Noui & æterni testamētī ex. xij. capite Pauli ad Hebreos huc translatum est. Mysteriū fidei, nostrum est pro vobis itidem.

EMSER.

Frigidiora sunt hæc omnia quam vt responso ea dignemur Nos. n. totius missæ ordinationem nec euangelio nec nobis ipsis acceptam referimus, sed Apostolicæ ecclesiasticæq; traditioni, cuius auctoritatē sequentes, nec nobis nec Zuinglio, quicquam hic addere aut immutare permittimus.

ZVINGLIVS.

Sicut aquam (symbolum inauspicatum) miscet dicentes aquam in oblatione populum significare.

EMSER.

De mixtione hac aquæ & vini, in assertione missæ Luthero eadem fere cornicanti, paulo ante respondimus. Non potest autem aqua in auspicatum esse symbolū, cuius auspicijs Christo renascimus, super qua item spiritus sanctus ab initio ferebatur, & in cuius substantia maxima queq; sacramenta vel condita vel adumbrata sunt.

Z VINGLIVS.

De vsu huius sacramenti sub vtraq; specie non est q; hic dicamus. Lippis. n. omnibus patet humana temeritate factū esse vt altera specie plebs priua reſ, quam a deo manifeste Christus iussit cōmes bibere. EMSER.

Et hic nodus in assertionione Missæ excussus est. Lippis enim heretici oculis euangeliū hic intuiti sunt, nec viderunt distributiū hanc vuculam omnes, ad conuiuas tum præsentes referri, quorū bissenus tantum fuit numerus. Dicente Luca. Et cum facta esset hora discubuit & duodecim cum eo Luc. xxij.

Z VINGLIVS.

Inunc & hæreticos esse vocifera qui vnus Christi verbis herent anxieq; cupiunt vt omnes eis nitantur.

EMSER.

Quid ni hæreticos vocem qui vel vnus Christi verbis & p̄cipue ipsi littere tam anxie herent, vt nec eccliam audiant nec spiritū sanctum legitimos verborū Christi interpretes? Quemadmodū ipsi etiam Iudei morosa hac verborum legis harsione, circūcisionem p̄putij carnalē in hodiernū vsq; diem contra Apostolorū decretum & vniuersam dei eccliam mordicus defendunt. CANON.

Hæc quotiescunq; feceritis in mei memoriam facietis.

Z VINGLIVS.

His apertissimīs verbis ostenditur ipsam aliud non esse quam cōmemorationem passionis de minicæ, qua fronte igitur quaso ex cōmemoratione oblationē fecerunt isti.

EMSER.

Eandem cantilenā supra etiam audiuimus. Atq; ex Christofostomo docuimus nihil phibere mysteriū hoc & cōmemorationem esse & oblationē quēadmodū & comestio est & vnio.

Z VINGLIVS.

Christus nos liberauit suis morte & sanguinis effusione, atq; eadem in cibū tradidit, quæ fide comedim? nō dentibus,

72
ppter quã deus nobis inuisibiliter illabiẽ ac animũ pascit.

EMSER.

Propter fidem (maxime formatam ut vocant) vltra mis-
sam deus inuisibiliter aliquãdo illabiẽ. Hic autem sacramen-
taliter etiam præsens adest, quare nõ solum fide comedimus,
sed dentibus verũ ac præsens Christi corpus terimus verumq;
ipsius sanguinem ore cõtingimus ac bibimus. Videat igitur
Zuinglius ne nouã hic hæresim statuatur. Ex verbis em̃ Chris-
ti (quibus tam anxie hæresim se iactat) nõ conuincet, fide tan-
tum apostolos, sed ore ac dentibus etiam manducasse corpus
Christi & bibisse eius sanguinem.

CANON.

Vnde & memores dñe nos serui tui s; & plebs tua sancta.

ZVINGLIVS.

Hic seruos pro ministrantibus sacerdotibus positos esse
autumo, ne vnquam sibi primas non tribuerent.

EMSER.

Eius qui om̃ia in malum suspicatur & interpretatur necesse
est vt mala etiam sit mens, malus animus.

CANON.

Eiusdẽ Christi filij tui domini dei nostri tam beatæ passio-
nis nec nõ & ab inferis resurrectionis sed & in cœlos glorio-
se ascensionis.

ZVINGLIVS.

Vt ne barbariem hic cauillet tantisper tollerandam.

EMSER.

Barbara hæc videntẽ Zuinglio, At Beda sup̃ illud. Et re-
cordatẽ sunt verborũ eius Luce vltimo, dicta verba repetens,
non barbara, sed omni veneratione digna iudicat.

CANON.

Offerimus preclarẽ maiestati tuẽ de tuis donis ac datis ho-
stiam, puram hostiam sanctã, hostiam immaculatam.

ZVINGLIVS.

Basphemia hæc est, solus enim Christus talem hostiam

G

offerre potuit & creatura preterea nulla?

EMSER.

Zuinglio hæc blasphemia esse videt, qui nihil nisi blasphemare didicit. In ecclesia vero quilibet Christianus talem hostiam (hoc est, puram ac sanctam, deo offerre pot, dicente Apostolo. Ro. xij. Obsecro vos fratres per misericordiam dei vt exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, ac deo placentem &c. Quod si apostolus corpa etiam nostra hostiam vocat sanctam ac deo placentem, quanto rectius nos Christi corpus ac sanguinem hostiam esse dicimus puram ac sanctam? Quia vt solus Christus offerre potuit in cruce moriendo, ita soli sacerdotibus in altari passim hodie sub mysterio offerunt vt impletur quod per Malachiam dñs predixit. Qm̄ magnum est nomen meum in gentibus, ab ortu em̄ solis vsq; ad occasum offertur nomini meo oblatio munda Malachie. i.

ZVINGLIUS.

Deinde obsecro quantum cerebri habuisse putes eum qui iam iam dixerat o domine qd hæc in cōmemorationem facere iussisti en facinus, & priusquam huius sententię deuerbia abierint, sic in fit offerimus? EMSER.

Plus ego illum cerebri habuisse nō dubito quam Zuinglium vel, sanę mentis vel Christianę pietatis aut fidei.

ZVINGLIUS.

Sed ogganniunt quidam scioli hæc cōmemoratio est oblatio, quamuis nihil adferant quo id probent.

EMSER.

Sciolum vocas Zuingli, os illud aureum qd vt supra retulimus, & oblationem vocat & cōmemorationem? At ille dixit, nō pbauit. Verū hoc hercule est qd nemo tunc hereticus illud impugnabat. Nunc vero qd scientificus noster Zuingli id negat: Probandum erit nō humana aliqua ratione (quā ille non audit) sed scripturis canonicis quod ni fallor prestabo.

Et primo quidem quod oblatio sit ex Malachie verbis

paulo supra iam citatis præclare constat:

73
Q; etiam rememoratio sit vere istius oblationis in cruce exhibite, scriptura nobis insinuat Leuitici. xxiij, vbi hæc hostia nostra per duodecim panes illos propolutionis adumbratur, & in signum quod eadem hostia cōmemoratio etiam futura esset statim subiūgitur, vt sit panis in monimentū (hoc est in memoriā) oblationis domini. Quod Origenes sic legit, Et erunt panes in cōmemoratione appositi domino. Atque mox exponens. Si respicias (inquit) ad illum panem qui de cælo descendit, & ad illam cōmemorationem, de qua dicit dominus, Hoc facite in meam cōmemorationem, interiusq; ecclesiastica mysteria recorderis, in his quæ scribit lex futura veritatis inuenies imaginem p̄formatam.

Patet igit̄ ex his duobus scripturæ locis missam nostram & oblationem & cōmemorationem esse iniusteque Zuinglium tot conuiciorum plaustris in canonem inuehere.

CANON.

Panem sanctum vitæ æternæ & calicem salutis perpetuæ.

ZVINGLIUS.

Cur hic non inquiritis in Canonem, o suaues inquisitores! non auditis quod post cōsecrationem corpus Christi panem vocet? Sic insanit cæca semper inuidia. Vulcano sacrificaturos se spondent qui panem vocet post sacra verba et Canonem suum quem cotidie legunt non damnant.

EMSER.

Iterum illudis Zuingli? An nescis miser multum interesse inter verba canonis & vestra, Vos enim hæretici quorum vherimus hodie fœtus est, quicq; tanquam ex equo Troiano alter post alterū proditis, talem panem esse dicitis post consecrationem, qualis fuerat antea, hoc est materialem & corporalem. Canon aut̄ spiritalem vocat panē, qui digne manducantibus vitā prebeat æternam. Vnde panē (inquit) vitæ æternæ. De quo etiam Christus ait, Si quis manducauerit ex hoc pane

G ij

Viuēt in eternū Ioh. vi. **CANON.**

Supra quę propicio ac sereno vultu respicere digneris & accepta habere, sicut accepta haberi dignatus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificiū patriarchę nostrī Abrahę: & quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech &c.

ZVINGLIVS

Tota ista precatio ad oblationem tendit. Sic hodie solent vmbri quę præterierunt sua firmare,

EMSER.

Et recte quidē, Vmbra n. habet lex futuroꝝ bonorum Heb. x. Euangeliū autem imaginem. Videmus em̄ nunc per speculum in enigmate. Tunc autē, hoc est in patria, sine vllō velamine facie ad faciem deum videbimus, i. Cor. xiiij.

CANON.

Supplices te rogamus omnipotens deus

ZVINGLIVS.

Si nunc quę proxime sequunt̄ amputes vsq; ad hęc verba Vt quot quot &c. non impie precaberis, nam quę interposita sunt, eam opinionē redolent quę se offerre contendit.

EMSER.

Nunquid & hic Zuinglius siue sacrilegij siue stellionatus crimine se ilcaqueat, dum suffuranda ex canone docet hæc verba omnium pijsissima, scz, iube hæc perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum, in cōspectu diuinæ maiestatis tuę: Quid n. peccati hic repperit Zuinglius? Nisi forte nec corpus hic esse credit Ihesu, nec angelos sanctos, qui p̄ces & vota nostra in cōspectū ferant altissimi. Quomodo igit̄ Paulus ad ministrarios vocat spiritus missos, p̄pter eos qui hereditatem capiunt: Hebre. i. Vnde ad Thobiam Raphael. Quando orabas (inquit) cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, ego obtuli orationē tuam dño Thob. xij. At negat Zuinglius Thobie librū. Audiatur igit̄ simile quid in Actibus etiam Apostolorū vbi Angelus ad Cornelium, Orationes inquit tuę

& elemosynæ ascenderunt in memoriã in cõspectu dei. Et in Apocalypsi legimus q̄ stetit angelus & data sunt ei in censa multa (quę sunt orationes sanctorum) vt daret ea super altare aureũ quod est ante thronũ dei Apoca. viij. Vnde ecclia nihil dubitans diuinissimo altaris mysterio, tum ppter reuerentiã corporis ac sanguinis domini, tum propter ministeriũ nostrũ, sanctos ad stare angelos, pie p̄catur vt per angelũ hæc vota & orationes fidelĩũ in conspectu inferant diuinę maiestatis.

Subscribit autẽ ecclie ac verbis his canonis (quę Zuinglius amputãda suadet) Origenes super Leuitico Homelia. ix. Nec angelorũ (inquiens) mysteria, ab huĩusmodi officijs desunt, Angeli. n. ascendunt & descendũt ad filium hominis, & intuent ac cõsiderant si quis vestrũ ex his quę dicunt in ecclia compungit aut tale aliqd habeat q̄ deo mereatur offerri Hæc ille Ambrosius item libro sacramentorũ quarto, & Augustinus in dicto sermone, veritas quę est, ad litterã memorata canonis verba recensent. Item Beda sup Lucam. Quomodo (inquit) posito in sepulchro corpore saluatoris angeli assistisse legunt, ita etiam celebrãdis eiusdem sacratissimi corporis mysterijs tempore cõsecrationis assistere sunt credẽdi, monente apostolo mulieres in ecclia velamen habere, ppter angelos. Hæc Beda. Gregorius quoq; in Homelia pascale, quis fidelium (inquit) dubitet in ipsa immolatiõis hora, & in illo Ihesu Christi mysterio, ad sacerdotis vocem, coelos aperiri, angelorũ choros adesse, summa & ima sociari. Vnumq; ex visibilibus & inuisibilibus fieri. **CANON.**

Memento etiã domine famulorũ famularumq; tuarum.

ZVINGLIUS.

Nisi famularum esset additum periculũ erat ne deus pro famulabus exaudiret precationẽ. Qua propter diserte vtrum quę sexum expressit, vafereĩ est quo cum agimus.

EMSER.

At niger ille est quem cõtra nos agimus. Alioqui in deo

G iij.

dicere dignis &
es munera p̄ari
Abrahę: & quod
Isech sic.

Sic hodie solent

tuos bonorum
om̄i nunc per
p̄am, sine villo
Cor. xij.

ad hæc verba
in epistola
adit.

stallionatus
docet hæc
us sancti
æ maiest
Nisi forte
qui p̄ces
modo igit
er eos qui
in Raphad.
bas monu
et Zuing
bus etiã
inquit tur

functi hominis manes nō tot ironias ac scomata faceret, rem
bono viro utiq; indignam. **ZVINGLIUS.**

Purgatoriū res, ecclesiasticis questuosissima, hinc esse pro-
batur. Sic. n. p. deunt. In Missæ canone oramus pro defunctis
ergo est purgatoriū. **EMSER.**

Quamuis homini catholico satis id sit argumenti, q; ca-
tholica ipsa ecclesia per totū orbem diffusa, & pro defunctis
orat, & purgatoriū esse credit. Quia tñ Zuinglius a catholica
& regia via, hic iterū desciscens per hereticos fert deuia, pau-
lis per ei occurrendū duximus. Idq; ppter simplices quosdam
sacerdotes, quib; librorū deest copia, vt saltem ex nobis habes-
ant quod argutis illis nostri sæculi laicis respondeant.

Principio Zuinglius ait, q; quamuis e scriptura sacra nō
constet, sit ne purgatoriū nec ne, ratione tñ Origenica ipsum
adductū quigatoriū olim admisisse. Nunc vero, vbi euāgeli-
ca illi lux (vt ipse putat) affulsit, nunciū non solū Origeni, sed
toti etiā ecclesia mittit, purgatoriumq; omnino negat.

Lux autem euangelica (quam ille p̄tendit) Verba hæc sunt
Marci vltimo. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit
qui non crediderit cōdemnabitur. Ex quibus ille verbis eliz-
cit: quod qui in fide decedit, in fide statim & absq; vlla mora
saluus fiat. Contra quod totius ecclesie militat auctoritas,
quæ frustra p defunctis ageret suffragia, si nullis illi suffra-
gijs opus haberent, statimq; in cœlum euolarent. Militat &
Apostolus Paulus. i. cor. ij. vbi predictum locum euāgelis-
cum sub parabola edificantis super stipulā & scenū explicans
concedit quidem, quod talis saluus fiat per fidem, sic tamen
quasi per ignem, quod de igne purgatorio nō solum Orige-
nes sed totus etiā orthodoxorum chorus exponit.

Accedit illud. i. Iohan. v. Est peccatum vsq; ad mortem nō
dico vt pro eo roget quis. Quod de peccato finalis desperatio-
nis doctores nostri catholici intelligunt quasi diceret Iohānes
pro eo, quem constat hinc emigrasse cum desperatione clemen-

79
teig del, nullus oret. Ergo pro alijs orandum ip̄ius etiam Iohannis testimonio relinquitur.

Ad idem facit illud Mathei. xij. Qui autem in spiritū sanctum blasphemiam dixerit non remittetur ei neq; hic neq; in futuro sæculo. Vbi Gregorius, Ex hac inquit sententia datur intelligi, quædam culpas, in hoc sæculo quædam vero in futuro posse laxari. In Inferno autem nulla est laxatio, neq; redemptio, ergo de purgatorio necessario intelligitur.

Præterea Paulus, Philip. ij. In nomine inquit Ihesu omne genu flectetur cælestium, terrestriū, & infernorum. Certum autem est neq; demones neq; damnatos flectere Ihesu genu sed maledicere eum potius. Ergo de his intelligendū erit qui in purgatorio debitas deo penas exoluunt. Mortuus est enim deus (vt idem ait Apostolus) vt viuorum & mortuorum dominetur. Neq; separantur animæ defunctorū ab ecclesia (que est regnū Christi) Alioquin (teste Augustino libro. xx. de ciuitate dei cap. ix. non fieret memoria eorum ad altare dei in comunione corporis Christi.

Sic etiam in Apocalypsi Ioh. ait q̄ nemo inuentus est in celo nec in terra nec sub terra q̄ dignus esset aperire librū. Ergo sub terra etiam sunt de quib; saltē suspicio fuit, aperiēdi libri quibus digni nō fuerint. Hęc autē suspitio neq; in demones cadit, neq; in damnatos q̄ ex lib. viuentiū dudū sunt aboliti.

Ex q̄bus patet quāta temeritate & impudentia Zuinglius dicat ex scriptura sacra nō cōstare sit ne purgatoriū nec ne. Et q̄ in fide decedentes statim & absq; mora in cœlū euolent.

Ne autem Zuinglius putet vnum Origenem purgatorij assertorē fuisse. Idē etiā Athanasius testat questione. xxxiij. Idē Hieronymus sup̄ Esaiam lib. xvij. circa finē. Idem Ambrosius super psalmum cxviij. Idem Gregorius per quatuor libros Dialogorum. Cum quibus vniuersa tenet ecclesia. Nec veris simile est sanctissimos hos viros alicuius questu gratia hæc scripsisse, qui sua potius dare quā aliena rapere cōsueuerant.

Hæc de purgatorio breuiter, de quo si quis plenis velit
haurire buccis, Roffensem legat, qui ex neotericis omnium
& pijsime & disertissime purgatorium nobis asserit.

CANON.

iplis domine & omnibus in Christo quiescentibus refrigeris
um lucis ac pacis vt indulgeas deprecamur.

ZVINGLIUS.

Perhibent Augustinus & Chrysostomus morem pro des
functis orandi ab Apostolis vsq; ad se manasse, q; ego vehes
menter admiror, cum nemo Apostolorū quicquam de ea re
prodiderit.

EMSER.

Quid iterū mentiris Zuingli? Nunquid.n. satis hoc pro
didit Iohannes, dum p his tantū qui cum desperatione hinc
exeunt, orandū negat. i. Iohānis. v. Prodidit idem discipulus
Pauli sacer Dionysius ecclesiasticę ipsius Ierarchie capite sep
timo docens ex ecclesiastica traditione receptū orationes pro
defunctis fieri, eiusdemq; prodesse Qm̄ igitur in ore duorum
aut trium testium fide dignorū stat omne verbū, Sufficit ec
clesiæ tantorū virorum testimoniū & hæretice nimis Zuing
lius nō tam patribus istis dignissimis q̄ toti ecclesie opponit,
cum tamē militem vix gregarium ipse se agnoscat.

CANON.

Nobis quoq; peccatorib; famulis tuis de multitudine mi
serationū tuarum sperantib; partem aliquam & societate do
nare digneris cum tuis sanctis apostolis & martyribus cum
Iohanne Stephano &c.

ZVINGLIUS.

Tota oratio ista non abhorret a Christi doctrina. Est tas
men quod hic & superius in altero nominū diuorum cathalo
go cuiuspiam omitti, nempe, vt si maxime iuuet beatorū nomi
na recitare, horum tamen neminibus parcamus, qui citra
sanguinis aut confessionis periculum hinc migrarunt.

EMSER.

Et quid opus est hac Zuinglio sollicitudine, cum nullus

eorum qui vel hic v[er]o in sup[er]iori d[omi]norum nomen datura recit
tantur, sine sanguine aut confessione Christi hinc migrarit[ur].

Quamuis em[en] Augustinus in libro de sancta virginitate
qualdā ex his virginibus, quę hic nominant[ur], velatas fuisse
asserat. Perhibet (inquit) clarissimū testimoniū ecclesiastica
auctoritas, in qua fidelibus notum est quo loco martyres &
quo defunctę sanctimoniales ad altaris sacramenta recitent[ur].
Alio tamē loco vt in libro de ciuitate dei. xx. capite nono om
nes vocat martyres. Ideo (inquit) tantum modo martyrū ani
mas cōmemorat eccl[esi]a, quia ipsi p[ri]ncipue regnant mortuū qui
vsq[ue] ad mortem pro veritate certarūt. Idem in sermone quodā
de Petro & Paulo. Vnde quod norunt fideles (inqt) dist[inct]i
a defunctis loco suo martyres recitant[ur] nec pro eis oratur, sed
eorum orationibus eccl[esi]a cōmendatur.

CANON.

Per quē hęc om̄ia domine semper bona creas, sanctificas
bñdicis, ac p[ro]stas nobis. ZVINGLIVS.

Hinc subolet mihi q[uod] creare velint hic referre ad hęc quod
Christi corpus hic fiat & sanguis, q[uod] quam absurdū sit apud
ip[s]os etiam, quisq[ue] facile videt, nō. n. creati Christi ū phibent,
sed panē in eum transsubstantiari. Et infra. Omnia tamen
puriora erunt ac veritati, cōformiora si p[ro]nomen hęc omittas.

EMSER.

Non intelligit miser per p[ro]nomen hęc de monstratiōem
hic fieri, nō ad Christi corpus aut sanguinē sed ad intellectu
eorum sc[ilicet] nō quę modo sunt, sed quę paulo ante fuerūt pa
nis sc[ilicet] & vini, quorū substantiā deus creat cōdendo, sanctificat
cōsecrando, Viuificat cōuertendo. Benedicit gratiā augē
do, & p[ro]stat nobis cōicando verum ipsius corpus ac sangui
nem. Nēquaquā igitur omittendū est pronomen hęc, sed sane
potius intelligendū eo quod p[ro]demonstratiua illa nō semper
demonstratio fiat proprie ad rem, sed subinde ad intellectum
vt hic, & in trīuiali illo, exemplo quod elementares etiā pueri

H

non ignorant. Hæc herba (scz) crescit in horto meo.

CANON.

Per ipsum & cum ipso & in ipso est tibi deo patri omnipotenti in vnitate spiritus sancti, omnis honor & gloria per omnia sæcula sæculorū.

ZVINGLIVS.

Hæc est altera Encomij pars &c. Et infra. Verū in quem vsūm tot cruce in aera pingamus nō video. Ista. n. frequens crucis signatio animū haud secus terret atq; mathematicorū characteres idiotas, si qñ admittant. Subolet mihi pace omnium dixerim) eum qui cruce tot adiunxit, simplici plebecule veluti p̄stigio quodā illudere voluisse. Nam vetusti canones multis locis cruce alia manu pictas habent quā eius qui scripsit.

EMSER.

Impientissima huic calumnie qua necromanticorū characteribus venerandam cunctis Christi crucem cōparans, illusionem esse putat, & cōmentum recens, quod tot cruce in altari figimus, *Dionysius Augustinus* occurrit, qui in sermōe tertio de dñica annūciatiōe, qui incipit. Corruptū peccatis originalibus mundū &c. Crucifixus inquit noster a morte resurrexit, & cœlos ascendit, crucem nobis in memoriā suæ passionis reliquit. Hoc signum p̄sidium est amicis, obstaculū inimicis. Huius crucis mysterio rudes cathezizant, fons regenerationis consecrat, altaris sacramenta cum interpositione dominicorum verborum cōficiuntur, Et vniuersaliter omnia eclesiastica sacramenta in huius virtute perficiunt. Nam quod faciebat in terris corporis Christi presentia, hoc nunc facie victoriosæ crucis insignita memoria. Hæc ille.

Ex quo patet nō recenter crucis signum in missa adhibitū, sed tempore Augustini iam fuisse receptū, ex traditione nimirum Apostolorū. E quib⁹ Iohannes signo crucis venenū bibit absq; vlla lesione, Andreas biduo in cruce pendens, crucem salutare nō desijt, Paulus gloriari nisi in cruce domini non sustinet, Petrus ob honorem magistri sui transuersus adfigi

*B. Encomij-1.
Enig*

77
voluit. Nec alios crux Christi inimicos habet nisi demonas
& hæreticos, qui virtute ipsius cruciantur, incēduntur, & vin-
cuntur.

CANON.

Oremus, Preceptes salutaribus moniti, & diuina institus-
tione formati, audemus dicere. Pater noster &c.

ZVINGLIVS

Oratio dñica cur in hunc locum reiecta sit satis dispicere
nequeo. Et infra. Vnde inter prima positam oportuit.

EMSER.

Iterum censoriam sibi sumit virgulā Zuinglius, & tradis-
tionem Ecclesiasticam & Apostolicam inuertere nitit̃. Supra. n.
rettuli, orationē hanc nō ex Gregorij institutione primū, sed
ex Apostolorū ordinatione longe iam antea ad missam fuisse
adhibitam, Quæ autem hoc etiam loco iam olim ordinata fue-
rit. Tam Augustinus quam Ambrosius testant̃ qui ducens
tis fere annis Gregoriū anteuertent, Augustinus quidem
in epistola ad Paulinum, & in sermone de verbis domini,
Ambrosius vero libro sacramentorū quarto, quorum verba
breuitatis causa omittimus.

CANON.

Libera nos quæsumus dñe ab omnibus malis p̃teritis, pre-
sentibus & futuris.

ZVINGLIVS.

Hanc orationē quidam canones posterius q̃ primum scri-
pti fuissent adscriptā habent q̃ atramenti manusq̃ alterius
notæ palam faciunt.

EMSER.

Precatio hæc iccirco Zuingliū offendit q̃ sequitur, Et in-
tercedere pro nobis beata & gloriosa semperq̃ virgine dei
genitrice Maria, & beatis Apostolis tuis Petro, & Paulo An-
drea cum omnibus sanctis tuis & c. iniuriam. n. Zuinglius pu-
tat Christo fieri, si sanctorū etiam p̃cibus aut intercessiōibus
nitamur, q̃ tamen fieri posse, non solum absq̃ iniuria Chris-
ti, s; etiam cum summo ipsius honore ac beneplacito supra
affatim ostendimus. Non enim ea inuidia Christus laborat

H ij

erga sanctos suos, qua Zuinglius in totum ecclesiasticorum ordinē defauit.

ZVINGLIVS.

Post hæc subdunt vetusti canones Agnus dei, & nihil amplius, recentes post pax dominice cruce supra calicē ter circumlustrata iungunt.

CANON.

Fiat hæc cōmixtio & consecratio corporis & sanguinis domini nostri Ihesu Christi accipientib⁹ nobis in vitam aternā.

ZVINGLIVS.

Quæ mihi verba multo absurdissima videntur. Nam si hic primū miscentur corpus & sanguis, quid est hoc q̄ plebi porrigimus? an illi exangue corpus manducant?

EMSER.

Principio, q̄ sacerdos calicem cruce ter circumlustrat ad quatuor sc̄z latera calicis, Rabanus in libro de institutis clericorū exponit, sic inquiens, Ideo vero crux que formatur super calicem, quatuor eius latera tangit, quia illud (hoc est corpus & sanguis domini) humanū genus per quatuor climata mundi ad vnitatē & pacē vnius corporis cōiungit Hæc ille. Quod ipsa etiam Christi in cruce pendentis quadriformis extensio significat. Siquidem caput ad orientem, pedes ad occidentē, manus vero ad meridiem & aquilonē habuit expansas.

Deinde quod hostiam frangitur, & in calicem mittit̄. De hoc Paschasius in libro de corpore & sanguine domini ita loquitur. Patet (inquit) sensus, quod iam caro frangitur, quia sanguis est in calice, qui de corpore manauit. Et ideo recte caro sanguini sociatur, quia nec caro sine sanguine nec sanguis sine carne cōmunicatur. Hæc ille.

Non est igitur q̄ Zuinglius timeat exangue esse corpus Christi q̄ plebi porrigitur. Quia si corpus sine sanguine esse nō potest, quid igitur tantopere Zuinglius plebem ad vtramq̄ speciem hortat̄, cum tantū sub altera quantū sub vtracq̄ participet. Et cōmixtio hæc corporis ac sanguinis domini in altari non ad cōmunionem spectet, sed ad mysteriū, vt hi prodia

78
derunt qui de sacratissimo hoc myſte myſteticio, nō ſine ſpiritu
dei diſſeruerunt. ZVINGLIVS.

Quæ deinde in ſequenti oratione, in vetuſtis canonibus
nuſquam ſcriptæ reperiunt. EMSER.

Si de priuatis orationibus Zuinglius loquitur, quas ſacer
dos & ante & poſt ſumptionem corporis ac ſanguinis priuas
tim pro ſe dicit vt digne cōmunicet, nihil refert ſi eccleſia que
libet ſuo hic ſenſu abundet. Publica autē illa oratio ſiue col
lecta quæ poſt cōmunionem ſequitur, cum qua & miſſa ipſa
finitur, ab ipſis Apoſtoliſ in gratiarum actionē inſtituta eſt,
ante quam etiam nulli abire licet vt canon eorum habet de
conſecratione diſtinctione. i. Omnes fideles. Et Chryſoſtomus
ſup illud Mathei, Et hymno dicto exierunt in montē oliueti
&c. Audite inquit qui veluti porci manducantes vltimā ora
tionem myſteriorum nō expectatis. Hoc enim illius oratio
nis ſymbolū eſt. Nam gratias egit & hymnum dixit poſtq̄
dedit, vt & nos hoc ipſum faciamus. Hæc ille.

ZVINGLIVS.

Haecenus leui admodū velitarique pugna cum miſſe cano
ne congreſſi ſumus. Maiores impetus preſſuri, donec contra
niſentium copias in harenam deſcendiſſe cōſpexerim.

EMSER.

Et nos tibi Zuingli in multis pepercimus, q̄ ſpes ſit tan
tis te ſcripturarū testimonijs ac ſacris patrum cōſilijs mutatur
rum ſententiā, & in ſinum matris eccleſiæ rediturum. Q̄ ſi tibi
perſuaſeris, donabimus tibi primā hanc iniuriā. Sin obſti
natus perceueres, maiora deinde tormēta admouebimus, ora
tiones ſc̄z etiam totius eccleſiæ, quibus qui eam ledere voluerint,
diuino igne aut in preſenti ad correctionem, aut in futuro ad
æternam damnationē conſument, teſte Auguſtino ſup hæc
verba Apocalypſeos. Si quis eos vult ledere &c.

ZVINGLIVS.

Nec ſine Theſeo, cōiurant, n. cum principibus iſtis quibus:

H. iij.

fidere vetat dñs, quosq; furum socios vocat Esaias.

EMSER.

De principibus ppheta loquitur qui furibus hoc est hereticis se non solū socios, verum etiam patronos pstant. Ceterum catholici nostri principes gladiū iccirco ad deo portat vt obstinatos in malicia (quales cum primis sunt heretici) vlt corrigan vel plectant.

ZVINGLIUS.

Confurato canone superest vt meliora prestemus.

EMSER.

Mihi autē asserto iam canone receptui canendū fuerit. Quę n. hinc sequuntur simul cum canone suo nouo, nec suę etiam faring hominibus admodū placere video. Cōueniant igitur primum inter se qui eccliam impugnant, & deinde iunctis copijs castra cōtra nos moueant, quos nec sic timebimus. Tanquam acies. n. ordinata, terribilis est ecclia nō solū hereticis, verū omnibus etiam demonib⁹, contra q̄ nec portę inferi pualebunt.

PERORATIO.

HAEC SVNT REVERENDISSIMI IN Christo patres ac cuiusq; eccliaſticae dignitatis viri, quę in hac temporis angustia & podagre doloribus tum pro casionis nostrę defensione, tum pro vestra etiam cōsolatione, ad perpetuam memoriā tam insolentis siue stulticię siue malicię quam Zuinglius ausus est, nomini vestro nuncupatim dedicare volui. In quibus omillis rationib⁹ illis, quas sententiarij (qui in canonem ante nos scripserunt) plurimas afferunt, auctoritate potius, tum scripture, tum patrum orthodoxorū rem agerere placuit Primū q̄ aduersarius noster (postquam rationem semel omnem exiit) rationē prorsus nullam admittit. Deinde quod sacratissimū hoc Missę mysterium, ex eorū numero est, quę fidem potius firmam quam ratiōnem postulant. Quorumq; ratio certa haud facile dari possit, nisi tradā

79
tio illa, quam ecclesia ab Apostolis, Apostoli a Christo, quasi per manus acceperunt, Teste Origene Homelia. v. super numeros. Vbi sic ait. Sed & in ecclesiasticis obseruationibus sunt non nulla huiusmodi, quae omnibus quidem facere necesse est nec tamen ratio eorum omnibus patet. Nam quod, verbi gratia, genua flectimus, & ad solam orientis partem orationem fundimus, non facile cuiquam puto ratione copertum. Sed & eucharistiae siue percipiendae, siue eo ritu quo gerit, explicandae, vel eorum quae geruntur in baptismo verborum, gestorum, interrogationum, ac responsionum, quis facile explicet rationem? Et tamen omnia haec opera & velata portamus super humeros nostros, cum ita implemus ea ut a magno pontifice (Christo scilicet) & eius filijs, hoc est Apostolis tradita & commendata suscepimus. Hec ille.

Vestrae igitur erit tum principalis ac innata demeritis, tum charitatis fraternae, boni consulere quicquid id est quod seruus vester Hieronymus vobis offert, eoque vel correcto, vel in totum abiecto, fortiora meditari. Crescit enim ecclesia, & diuino munere ipsa semper fortior exurgit, quoties hereticorum peruersitate premitur. Felicis, valeant Illustrissime ac Reuerendissime. V. D. Vna cum venerabili totius sacerdotalis ordinis choro, quorum orationibus sanctis me commendatum velim, Ex Dresda Misne Idibus Aprilis. Anno a Christo nato:
M. D. XXIII.

FINIS.

die lilla pum xclia ab A d o l f k i s A p o s t o l i C h i s t i s
per manus acceptam T h o m a s O r g a n i s l i m i t a t u m
mone. V o l u n t e S e i R i n e x t i l i s o b i t u n d i s l i m
n o r n u l l a l u i d i m o d i p o s s e m i s i n t i m l i c e r n o t i s
p r i m u m u n d e m u n d u m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
g r a t i a l i s f i m u s q u a l i o r n o t i s p r i m u m l i m
d i u n s n o n f a c t e e n d u m u n d e r e t o r n e c o n t i m q u a l i
c a d i t i l i c h p a r t i m l i c h e c o n t i m p a r t i m p a r t i m
d e v b o r n p u g n a n t i n d i o r n i m v o l u n t e q u a l i
i n t e r p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
l i m u n t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
l i m u n t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
l i m u n t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m

V o l u n t e m u n d e m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
d i u n s n o n f a c t e e n d u m u n d e r e t o r n e c o n t i m
q u a l i c a d i t i l i c h p a r t i m l i c h e c o n t i m p a r t i m
p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m
p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m p a r t i m

M. D. XXXIII.

FINIS.

